

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра _____ дошкільної освіти _____

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

Для спеціальності (напряму підготовки) Дошкільна освіта

Автор: доцент Бухало О.Л.

(посада, прізвище та ініціали)

Затверджено на засіданні кафедри протокол № 1 від «27» 08 2019р.

Зміст КНМЗНД

1. Робоча програма навчальної дисципліни;
2. Навчальний контент;
3. Методичні рекомендації до проведення практичних (семінарських) занять, завдання для лабораторних робіт;
4. Дидактичне забезпечення самостійної роботи;
5. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів;
6. Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра дошкільної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри

Брежнєва О.Г.

« 27 » 08 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**П.Н 23 ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА**

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма Дошкільна освіта
(назва)спеціальність 012 Дошкільна освіта
(код та найменування)факультет філології та масових комунікацій
(назва факультету)

2019 – 2020 рік

Робоча програма

Інклюзивна освіта

для студентів ОПП **Дошкільна освіта**

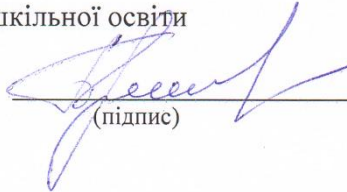
Спеціальністю (напрямом підготовки) **012 Дошкільна освіта**

Укладач: Бухало О.Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні **кафедри дошкільної освіти**

Протокол від "27" серпня 2019 року, № 1

Завідувач кафедри дошкільної освіти

(Брежнєва О.Г.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка (шифр і назва)	Нормативна	
Модулів – 2	ОПП: Дошкільна освіта ПІ.Н.23 Спеціальність: <u>012 Дошкільна освіта</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		2-й	2-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: <u>творчий проект</u> (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		3	3
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 2	Перший рівень вищої освіти: <u>бакалавр</u>	20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		45 год.	73 год.
		Індивідуальні завдання:	
		9/5 год.	
Вид контролю:			
залік.			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40:60

для заочної форми навчання – 25:75

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Розвиток сучасного суспільства детермінує повагу до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повне інтегрування у соціум усіх верств населення, перш за все - осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Це зумовлено визначенням головної мети соціального розвитку - створення «суспільства для всіх». В основу такого інтегрування покладено концепцію цілісного підходу, яка відкриває шлях до реалізації прав і можливостей для кожної людини, насамперед, передбачає рівний доступ до здобуття якісної освіти. Якісна освіта передбачає задоволення особливих освітніх потреб кожного індивіда, в тому числі й з порушеннями психофізичного розвитку, без відриву такої особи від звичного соціального оточення, сім'ї, друзів. Принципи доступності та задоволення особливих освітніх потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку стали наріжним каменем інклюзивної освіти, освітньої системи, що базується на принципі забезпечення основного права дітей навчатися в загальноосвітньому закладі за місцем проживання із відповідним психолого-педагогічним супроводом та корекційно-реабілітаційною підтримкою.

Мета курсу:

- формування у студентів знань про організацію, зміст та методичне забезпечення інклюзивної освіти в Україні;
- формування загальнокультурних та професійних компетенцій майбутніх вихователів, необхідних для ефективної діяльності в якості організаторів та виконавців програм інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Завдання курсу:

- ознайомити із завданнями інклюзивної освіти, її організаційними моделями та їх методичною реалізацією;
- сформуванню усвідомлене розуміння основних положень інклюзивної освіти;
- ознайомити з методами і технологіями психологічного та дидактичного проектування освітнього процесу для спільного навчання дітей з різним рівнем психофізичного розвитку;
- сформуванню вміння реалізовувати різноманітні способи педагогічної взаємодії між усіма суб'єктами інклюзивної освіти;
- виробити усвідомлення необхідності зростання педагогічної майстерності.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі: початковий курс входить до складу нормативних дисциплін загальної підготовки.

Передумови для вивчення дисципліни. Успішне оволодіння програмою передбачає попереднє вивчення студентами таких навчальних дисциплін «Педагогіка загальна», «Психологія загальна», «Вступ до спеціальності».

Результати навчання: Формулювання результатів навчання для нормативних дисциплін базується на результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою (програмних результатах навчання):

1. Демонструвати знання основ історії дошкільної та педагогічної освіти, ясно та логічно висловлювати одержані базові знання, демонструвати розуміння теорії і вміння реалізувати методи критичного аналізу.

2. Демонструвати спроможність ефективно застосовувати засоби, методи й форми навчання, реалізовувати методики і педагогічні технології навчання та виховання дітей дошкільного віку, знання основних типів занять, їхньої структури та методики проведення.

3. Демонструвати здатність розв'язувати широке коло педагогічних проблем та задач шляхом розуміння їх фундаментальних основ та використання як теоретичних, так і експериментальних методів, засвоєних з програми психолого-педагогічного циклу.

4. Демонструвати навички педагогічного менеджменту.

5. Демонструвати здатність застосовувати сучасні технології проектування освітньої діяльності.

6. Демонструвати вправність в плануванні освітнього процесу у закладі дошкільної освіти.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні знати: навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти в Україні; зміст, специфіку діяльності вихователя з організації та впровадження інклюзивного навчання; науково обґрунтовані методи і сучасні технології в організації власної професійної діяльності в інклюзивному середовищі; особливості взаємодії вихователя зі спеціалістами інших служб в системі інклюзивного навчання; **вміти:** використовувати теоретичні знання і практичні уміння, отримані під час вивчення різних навчальних дисциплін психолого-педагогічного спрямування, при організації корекційного супроводу дітей з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання; **володіти:** навичками створення сприятливих умов для взаємодії дітей з особливими потребами з усіма учасниками освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання; добору навчально-методичного забезпечення, адекватного завданням інклюзивної освіти осіб з порушеннями психофізичного розвитку; здійснювати адаптацію і модифікацію навчальної програми відповідно до потенційних можливостей дитини з психофізичним порушенням.

Зміст курсу передбачає проведення лекційних, семінарських занять та організацію самостійної (індивідуальної) роботи студентів. На лекціях логічно і послідовно викладаються найбільш загальні наукові питання програми. Лекції дають основи наукових знань, визначають напрями роботи на семінарських заняттях і завдання для самостійної роботи студентів. Семінарські заняття уточнюють, конкретизують і систематизують знання, здобуті під час лекцій та самостійної роботи, розвивають педагогічне мислення, вміння вести дискусію, робити повідомлення, доповіді. Самостійна робота студентів (вивчення літератури, виконання практичних завдань тощо) спрямована на поглиблене вивчення програмового матеріалу. Контроль за самостійною роботою здійснюється в усіх формах аудиторних занять, в процесі індивідуальної роботи зі студентами, при написанні ІНДЗ та заліку.

3. Програма навчальної дисципліни ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І МЕТОДОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНАДАВЧО- НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОГО УСТРОЮ: ГЕНЕЗИС, ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ (2 год.)

Вступ до навчального курсу: програма, структура та очікування. Визначення понять «інтеграція», «соціальна інтеграція», «освітня інтеграція», «інклюзія», «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» та ін. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти. Історія спеціальної освіти й інклюзії. Еволюція ставлення суспільства та держави до осіб з психофізичними порушеннями й становлення системи спеціальної освіти. Соціальна та медична моделі порушень психофізичного розвитку. Основні принципи інклюзивної освіти. Міжнародні організації, що формують політику в галузі інклюзивної освіти. Досвід реалізації інклюзивної освіти в країнах Європи.

Основні поняття теми: діти з особливими потребами, інтеграція, освітня інтеграція, соціальна інтеграція, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання.

Тема 2. ФІЛОСОФСЬКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ (2 год.)

Інтеграція як форма соціального буття. Категорія свободи вибору як фундаментальний принцип соціальної політики держави в сфері інтеграції в освітній простір. Філософське осмислення феномену освітньої інтеграції і способів її реалізації в практиці зарубіжними вченими та вченими пострадянських країн. Проблема перегляду

світоглядних і методологічних орієнтирів корекційної педагогіки у зв'язку з розвитком інклюзивної форми навчання в Україні. Вплив сучасних філософських ідей екзистенціалізму, прагматизму, постмодернізму, феноменології, персоналізму, філософської антропології на розробку проблеми інтегрування дітей з особливими потребами в загальноосвітній простір. Наукові концепції Л.С. Виготського та їх значення для розвитку інклюзивної освіти.

Основні поняття теми: методологія освітньої інтеграції, освітня інтеграція, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, сучасні філософські течії: екзистенціалізм, прагматизм, постмодернізм, феноменологія, персоналізм, філософська антропологія.

Тема 3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ (2 год.)

Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Саламанська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база (положення про спеціальну школу, положення про ПМПК, положення про індивідуальне навчання, порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах тощо). Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу дітям з психофізичними порушеннями до якісної освіти.

Основні поняття теми: Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти, Саламанська декларація, документи ООН і ЮНЕСКО, освітні закони України.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

СУЧАСНА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ.

Тема 4. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ОДНА З ФОРМ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ (2 год.)

Корекційна освіта осіб з порушеннями психофізичного розвитку як соціокультурне явище та її місце в освітній системі України. Шляхи підвищення ефективності корекційної освіти. Сучасні проблеми корекційного навчання та виховання осіб з порушеннями психофізичного розвитку. Шляхи впровадження інклюзивної освіти у вітчизняній системі дошкільної і загальної освіти. Форми освітньої інтеграції. Інклюзивна освіта як одна з форм освітньої інтеграції осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Основні поняття теми: діти з особливими потребами, інтеграція, освітня інтеграція, соціальна інтеграція, інклюзія, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання.

Тема 5. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КОРЕКЦІЮ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ (2 год.)

Створення в загальноосвітньому навчальному закладі адаптованого інклюзивного середовища, що забезпечує повноцінне включення та особистісну самореалізацію дітей з психофізичними порушеннями. Усвідомлення дотримання цілей навчання, виховання та розвитку дітей з особливими потребами шляхом реалізації доступності освіти через інтеграцію дітей в загальноосвітній простір. Кадрове забезпечення – наявність відповідних фахівців (вихователь, вчитель-логопед, вчитель-дефектолог, психолог, соціальний педагог та ін.) з метою їх залучення до проектування та організації освітнього процесу. Організаційне забезпечення – нормативно-правова база, система комплексного медико-психолого-педагогічного супроводу дітей з психофізичними порушеннями. Моніторинг результатів інклюзивного навчання, який передбачає динамічну оцінку розвитку та навчання дітей з психофізичними порушеннями. Матеріально-технічне обладнання – для забезпечення можливостей безперешкодного доступу дітей з психофізичними порушеннями у загальноосвітні заклади (архітектурна доступність, санітарно-гігієнічні та соціально-побутові норми освітнього процесу, навчально-реабілітаційні засоби тощо). Програмно-методичне забезпечення. Робота з батьками (соціально-педагогічне консультування, індивідуальні бесіди, малі педагогічні наради тощо). Взаємодія з

громадськими організаціями. Організація спільних заходів для дітей з нормативним рівнем розвитку та з дизонтогенезом з метою їх активного включення у життя дитячого колективу через дозвіллеву, художню, громадську, трудову діяльність.

Основні поняття теми: організаційні та психолого-педагогічні умови організації інклюзивної освіти.

Тема 6. ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА, ЙОГО ЗМІСТ, СТРУКТУРА І РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ(2 год.)

Поняття про освітнє, корекційне та інклюзивне середовище. Зміст, структура і роль інклюзивного середовища у формуванні особистості дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Основні компоненти інклюзивного середовища: безбар'єрне фізичне і психічне середовище, нормативно-правове, фінансове та програмно-методичне забезпечення освітнього процесу; спеціальні умови навчання і виховання, які необхідні для повноцінного фізичного, психічного, естетичного та соціального розвитку, організаційні, кадрові та культурно-інформаційні ресурси навчально-виховного закладу, його науково-дослідницький і духовно-моральний потенціал; моніторингово-консультативний та корекційно-розвивальний компоненти.

Основні поняття теми: інклюзивне розвивальне середовище.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Тема 7. КЛАС (ГРУПА) З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В КЛАСІ (ГРУПІ) З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ (2 год.)

Інклюзивне навчання та виховання – визначення, мета, завдання. Модель освітньої інтеграції за В.І.Бондарем та В.М.Синьовим. Зміст освіти осіб з порушеннями психофізичного розвитку в навчальних закладах з інклюзивною формою навчання. Інклюзивний клас (група) як особлива форма освітньої інтеграції осіб з ППФР. Нормативно-правова база функціонування інклюзивних класів (груп). Умови вступу осіб з ППФР до інклюзивного класу (групи). Застереження, щодо вступу осіб з ППФР до інклюзивного класу (групи). Ризики інклюзивної освіти осіб з ППФР. Педагогічний колектив інклюзивного класу (групи). Взаємодія педагогічних працівників інклюзивного класу (групи). Робота з батьками учнів інклюзивних класів (груп). Виховна робота з дітьми інклюзивного класу (групи) та організація взаємодії учнів з різним станом психофізичного розвитку.

Основні поняття теми: інклюзивне навчання, модель освітньої інтеграції, клас (група) з інклюзивною формою навчання.

Тема 8. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ (2 год.)

Індивідуальна програма розвитку учня інклюзивного класу. Навчальні програми в класі (групі) з інклюзивною формою навчання. Методичне забезпечення навчального процесу в інклюзивному освітньому закладі. Особливості використання підручників та навчальних посібників для загальноосвітніх та спеціальних шкіл в навчальному та виховному процесі інклюзивного класу. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів інклюзивного класу. Методичне забезпечення виховного процесу в інтегрованому та інклюзивному освітньому закладі. Сучасні проблеми інклюзивного навчання та шляхи їх вирішення.

Основні поняття теми: індивідуальна програма розвитку дитини, навчально-методичне забезпечення, курикулум.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УСПІШНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Тема 9. ПРОФЕСІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ (2 год.)

Створення адекватних організаційно-педагогічних умов – запорука успішного інклюзивного навчання. Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичним и порушеннями. Науково-методичні основи професійного співробітництва в інклюзивному навчальному закладі. Професійне співробітництво як сучасна тенденція організації освітнього процесу. Психолого-педагогічні особливості професійного співробітництва. Організація професійного співробітництва в інклюзивній школі. Бар'єри в розвитку професійного співробітництва. Організація діяльності міждисциплінарної команди спеціалістів. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивній школі.

Основні поняття теми: професійне співробітництво, міждисциплінарна команда спеціалістів.

Тема 10. МІСЦЕ ВИХОВАТЕЛЯ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ (2 год.)

Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичним и порушеннями. Науково-методичні основи професійного співробітництва в інклюзивному навчальному закладі. Професійне співробітництво як сучасна тенденція організації освітнього процесу. Психолого-педагогічні особливості професійного співробітництва. Організація професійного співробітництва в інклюзивній школі. Організація діяльності міждисциплінарної команди спеціалістів. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивній школі. Місце вихователя у структурі професійного співробітництва .

Основні поняття теми: професійне співробітництво, міждисциплінарна команда спеціалістів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I МЕТОДОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНАДАВЧО- НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ												
Т 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	7	2	1	-	-	4	8	1	-	-	-	7
Т 2. Філософські методологічні засади освітньої інтеграції.	7	2	1	-	-	4	7	-	-	-	-	7
Т 3. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти.	8	2	2	-	-	4	8	1	-	-	-	7
Разом за змістовим модулем 1	22	6	4	-	-	12	23	2	-	-	-	21
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II СУЧАСНА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ.												
Т 4. Інклюзивна освіта як одна з форм освітньої інтеграції осіб з порушеннями психофізичного розвитку.	7	2	1	-	-	4	7	-	-	-	-	7
Т 5. Психолого-педагогічні умови організації ефективної	7	2	1	-	-	4	7	-	-	-	-	7

інклюзивної освіти та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дітей.													
Т 6. Особливості інклюзивного середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості дітей з порушеннями психофізичного розвитку.	9	2	2	-	-	5	11	2	2	-	-	7	
Разом за змістовим модулем 2	23	6	4	-	-	13	25	2	2	-	-	21	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ													
МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.													
Т 7. Клас (група) з інклюзивною формою навчання в системі освітньої інтеграції осіб з психофізичним и порушеннями. Організація навчально-виховної роботи в класі (групі) з інклюзивною формою навчання.	9	2	2	-	-	5	11	1	2	-	-	8	
Т 8. Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в загальноосвітньому просторі.	9	2	2	-	-	5	11	1	2	-	-	8	
Разом за змістовим модулем 3	18	4	4	-	-	10	22	2	4	-	-	16	

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УСПІШНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ												
Т 9. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі.	9	2	2	-	-	5	8	-	-	-	-	8
Т 10. Місце вихователя у структурі професійного співробітництва в навчальному закладі з інклюзивною формою навчання.	9	2	2	-	-	5	7	-	-	-	-	7
Разом за змістовим модулем 4	18	4	4	-	-	10	19	-	-	-	-	15
Усього годин	81	20	16	-	-	45	85	6	6	-	-	73
Модуль 2												
ІНДЗ	9	-	-	-	9	-	5	-	-	-	5	-
Усього годин	90	20	16	-	9	45	90	6	6	-	5	73

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1.	Т 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	1	-
2.	Т 2. Філософські методологічні засади освітньої інтеграції.	1	-
3.	Т 3. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти.	2	-
4.	Т 4. Інклюзивна освіта як одна з форм освітньої інтеграції осіб з порушеннями психофізичного розвитку.	1	-
5.	Т 5. Психолого-педагогічні умови організації ефективної інклюзивної освіти та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дітей.	1	-
6.	Т 6. Особливості інклюзивного середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості дітей з порушеннями психофізичного розвитку.	2	2
7.	Т 7. Клас (група) з інклюзивною формою навчання в системі освітньої інтеграції осіб з психофізичними порушеннями. Організація навчально-виховної роботи в класі (групі) з інклюзивною формою навчання.	2	2
8.	Т 8. Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в загальноосвітньому просторі.	2	2
9.	Т 9. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі.	1	-
10.	Т 10. Місце вихователя у структурі професійного	1	-

	співробітництва в навчальному закладі з інклюзивною формою навчання.		
Разом		16	6

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денне	Заочне
1.	Т 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	4	7
2.	Т 2. Філософські методологічні засади освітньої інтеграції.	4	7
3.	Т 3. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти.	4	7
4.	Т 4. Інклюзивна освіта як одна з форм освітньої інтеграції осіб з порушеннями психофізичного розвитку.	4	7
5.	Т 5. Психолого-педагогічні умови організації ефективної інклюзивної освіти та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дітей.	4	7
6.	Т 6. Особливості інклюзивного середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості дітей з порушеннями психофізичного розвитку.	5	7
7.	Т 7. Клас (група) з інклюзивною формою навчання в системі освітньої інтеграції осіб з психофізичними порушеннями. Організація навчально-виховної роботи в класі (групі) з інклюзивною формою навчання.	5	8
8.	Т 8. Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в загальноосвітньому просторі.	5	8
9.	Т 9. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі.	5	8
10.	Т 10. Місце вихователя у структурі професійного співробітництва в навчальному закладі з інклюзивною формою навчання.	5	7
	Разом	45	73

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ захистом творчого проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид творчої роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, висвітлює рівень опанування знаннями з корекційної педагогіки та практичними вміннями аналізувати досліджувану проблему, відображає певний рівень навчальної компетентності студента. З даної дисципліни студент виконує індивідуально-дослідне завдання (творчий проект) за результатами вивчення змістових модулів.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час практичних занять і охоплює значний обсяг змісту навчального курсу.

Вид ІНДЗ – мультимедійний творчий проєкт у вигляді відеоролику на тему: «Діти з особливими освітніми потребами хочуть жити не надіями, а реальністю. Інклюзія як прояв людяності» (до 10 хвилин). Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл.

Система оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання, виконаної роботи	Максимальна бальна оцінка за критеріями
1	Обґрунтування актуальності обраної теми	1
2	Логіка викладення матеріалу	2
3	Визначення сучасного стану проблеми, її перспективність	2
4	Обізнаність у науковій та методичній літературі, широта представлених авторських позицій	2
5	Обґрунтування власної позиції	2
6	Оформлення роботи	1
	Разом	10

Характеристика рівнів виконання ІНДЗ:

Високий рівень виконання (10-9 балів): робота містить всі структурні компоненти. Найважлива висока аргументованість висновків. Основна наукова інформація систематизована і представлена в описі. Методичні поради і висновки ґрунтовні, логічні. Найважливе власне бачення проблеми дослідником, глибоке її знання. Науковий і фактичний матеріал оформлений аргументовано і доказово. Показані вміння самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати інформацію, користуватись джерелами інформації. Робота має творчий характер.

Достатній рівень виконання (8 – 7балів): Робота містить всі структурні компоненти. Основна наукова інформація систематизована і представлена в описі. Студент виявив знання в обсязі означеної проблеми. Володіє розумовими операціями аналізу, синтезу, узагальненням, вміє робити висновки. Матеріал роботи представлений логічно, обґрунтовано. Студент здатний самостійно опрацювати матеріал і оформлювати його у цілісну роботу, але не вистачає власних суджень, свого бачення щодо розв'язання обраної теми роботи.

Середній рівень виконання (6 - 4 балів): студент виявляє вміння працювати з науковими, методичними джерелами. Має утруднення в узагальненні, систематизації матеріалу. Методичні поради незмістовні. Відсутнє власне бачення розв'язання проблеми. Робота має більш описовий ніж аналітичний характер.

Низький рівень виконання (3-0 балів): Неякісне оформлення роботи. Студент відтворює незначну частину завдання, діє в межах поставлених умов, але виконання їх поверхове. Показує незнання спеціальної термінології. Не вміє здійснювати аналітичний опис наукового матеріалу. Має нечітке уявлення про проблему, що вивчається.

10. Методи навчання

Курс містить два змістові модулі, передбачає проведення лекційних, практичних (семінарських) занять, а також організацію самостійної роботи студентів. Семінарські заняття (традиційні, комбіновані; практичні заняття), індивідуальні заняття (консультації, тестування), самостійна робота студентів з підручниками та іншою навчальною літературою. Методи навчання: словесні (бесіди, дискусії, інструктажі); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (самостійна робота, індивідуальна робота); проблемні (проблемне викладання, частково-пошукове, дослідне); інтерактивні (евристична бесіда, ділова гра, мозковий штурм, сензитивний та комунікативний тренінг, методи з використанням мультимедійних технологій тощо).

11. Критерії оцінювання

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

Поточний контроль знань студентів протягом одного семестру включає оцінку за роботу на лекціях семінарських заняттях та самостійну роботу.

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування

Критерії оцінки

5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Модульний контроль знань студентів здійснюється через проведення аудиторних письмових контрольних робіт або комп'ютерного тестування.

Критерії поточної модульної оцінки знань студентів

Письмова контрольна робота або тестування	Критерії оцінки
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно

	та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної в шкали.

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується заліком, становить за поточну успішність 60 балів, на заліку – 40 балів;
- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	

82-89	B	Добре	Зараховано
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінку **"відмінно"**, за європейською шкалою – А (див. шкалу оцінок), отримує студент за глибоке і повне опанування змісту навчального матеріалу, в якому він легко орієнтується, понятійного апарату, за уміння зв'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. Оцінка **"відмінно"** ставиться, коли студент самостійно набуває практичних навичок з питань дошкільної освіти, який глибоко засвоїв основні поняття, а також вміє раціонально застосувати отримані знання із врахуванням особливостей. Студент не повинен вагатися при видозміні запитання, повинен робити детальні та узагальнюючі висновки.

Оцінку **"добре"**, за шкалою ECTS – В, отримує студент за повне засвоєння навчального матеріалу, володіння понятійним апаратом, орієнтування в вивченому матеріалі, свідоме використання знань для вирішення практичних завдань, грамотний виклад відповіді, але у змісті і формі відповіді мали місце окремі неточності (похибки), нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь студента повинна будуватись на основі самостійного мислення.

Оцінку **"добре"**, за шкалою ECTS – С, отримує студент за правильну відповідь з двома-трьома суттєвими помилками.

Оцінки **"задовільно"**, за європейською шкалою D, заслуговує студент, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, що справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь студента будується на рівні репродуктивного мислення, студент слабо знає структуру курсу, допускає помилки у відповіді, засвоїв і набув практичних навичок у використанні відомих методів обробки із застосуванням типових реалізацій. Вагається при відповіді на видозмінене запитання, разом з тим студент володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.

Оцінки **"задовільно"**, за шкалою ECTS – E, заслуговує студент за неповне опанування програмного матеріалу, але отримані знання і набуті практичні навички відповідають мінімальним критеріям оцінювання.

Оцінка **"незадовільно"**, за шкалою ECTS – FX, виставляється, коли студент має розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекичує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка **"незадовільно"** виставляється студенту, який не може продовжити навчання без додаткових знань з курсу.

Оцінка **"незадовільно"**, за шкалою ECTS – F, виставляється студенту за повне

незнання і нерозуміння навчального матеріалу або відмову від відповіді і передбачає повторне навчання студента з дисципліни. За повне незнання і нерозуміння навчального матеріалу або відмову від відповіді за європейською шкалою виставляється оцінка F, яка передбачає повторне навчання студента з дисципліни.

12. Засоби оцінювання

В основі модульного контролю з дисципліни лежить накопичення оцінок (балів) за певний період навчання. Цей період включає різні види діяльності студента: роботу на семінарських заняттях, виконання тестів, модульних контрольних робіт, написання рефератів, підготовку творчих завдань та інше. Сума балів виступає в ролі кількісного показника якості роботи кожного студента. За основу оцінювання досягнень студентів використана 100 - бальна шкала.

Модуль 1 - поточного тестування - передбачає відпрацювання студентами матеріалу семінарських занять за двома змістовими модулями, а також проведення тестування наприкінці кожного змістового модуля. Модуль 2 - індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) - передбачає перевірку і захист роботи за певною темою.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі засоби:

- **усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповіді, презентація рефератів тощо.

- **письмового контролю:** модульне письмове тестування, реферат, конспекти занять.

- **комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проєктів.

- **самоконтролю:** самооцінка своїх знань, самоаналіз.

Принципи контролю за успішністю: пред'явлення єдиних вимог; об'єктивність, систематичність, системність, індивідуальний характер контролю; диференційований контроль.

Функції контролю (контрольна, навчально-виховна, організаторська, розвивальна, стимулювальна, управлінська, діагностична, прогностична).

Форми контролю - усне чи письмове опитування, колоквиум, полілог, семінар, тестування, реферат, презентація, конспектування, складання анотацій, аналіз проведених занять тощо.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль та самостійна робота										ІНДЗ	Залік	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3		Змістовий модуль 4				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	10	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			

14. Інструменти, обладнання програмне забезпечення

Для вивчення матеріалу дисципліни застосовуються аудіовізуальні (мультимедійні, презентаційні) технології, які підвищують наочність, інформативність у подачі інформації, дозволяють оптимізувати процес проведення занять.

15. Рекомендовані джерела інформації

Основні друковані джерела

1. Данілявічуте Є.А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 2-8.

2. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Корольок / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім

«Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: [практ. посіб.] / [Тім Лорман, Джоан Демплер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с.

4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

5. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

6. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

7. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічуте, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

8. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання «Чому?» до запитання «Як?» // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (57). – 2010. – С. 3-11.

9. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / Дитина. Програма навчання і виховання дітей дошкільного віку від двох до семи років / Наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доopr. та доп. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. – С. 94-99, 162-165, 239-243, 399-406.

10. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / О.В. Мартинчук, В.М. Вертугіна // Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: В.О. Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В.У. Кузьменко; авт. кол. Е.В. Белкіна, Н.І. Богданець-Білооскаленко, О.Л. Богініч, З.Н. Борисова, М.С. Вашуленко та [ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доopr. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 291-307.

11. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

12. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: [навч.-метод. посіб. у 9 книгах] / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К., ТОВ ВПЦ «Літопис-XX», 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

13. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994. – К., 2000. – 21 с.

14. Сак Т. Контроль та оцінювання соціальної компетентності учнів з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному класі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 8-11.

Додаткові друквані джерела

2. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство: [навч.-метод. посіб.] / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. – К., 2012. – 216 с.

3. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – 1983. – 369 с.

4. Даніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. // Е. Даніелс, К. Стаффорд – Львів: Т-во «Надія», 2000. – 255 с.

5. Данілявічуте Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / Е.А. Данілявічуте, С.В. Літовченко / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

6. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 2. – С. 252-258.
7. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 30. – С. 142-150.
8. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 2-3. – С. 36-42.
9. Малофеев Н.Н. Современный этап в развитии системы образования в России: результаты исследования как основа для построения программы развития // Дефектология. – 1997. – № 6. – С. 3-14.
10. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. Для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
11. Мартинчук О.В. Формування толерантності як складової професійно-педагогічної підготовки студентів до роботи в інклюзивних закладах освіти // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 березня) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. В.О. Огнев'юка [редкол.: В.О. Огнев'юк, В.П. Андрущенко, Л.Л. Хоружа, О.М. Олексюк, О.В. Уваркіна, Н.М. Віннікова]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 914-919.
12. Моклович Ю.Я. Інклюзивна форма освіти: досвід колективу загальноосвітнього навчального закладу // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 40-44.
13. Положення про центральну та республіканську (Автономна республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації / Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 07.07.2004. – № 569/38 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 N 623/61) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/provnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-centralnu-ta-respublik-doc80612.html> – Назва з екрану.
14. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу / Наказ Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я від 27.03.2006. – № 240/ 165. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=6265> – Назва з екрану.
15. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: [навч. курс та наук.-метод. посіб.]. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 168 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
16. Сак Т.В. Технологія зворотного зв'язку в інклюзивному навчанні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (64). – 2012. – С. 2-5.
17. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні // Дефектологія. – № 2. – 2004. – С. 6-11.
18. Специальная педагогика: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л.И. Аксёнова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др. / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – 400 с.
19. Специальная педагогика: [понятийно-терминологичний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
20. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.
21. Таранченко О.М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / О.М. Таранченко, Ю.М. Найда / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 124 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
22. Таранченко О.М. Діти з порушеннями слуху в інклюзивному закладі //

Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 3-8.

23. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (59). – 2011. – С. 18-24.

24. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: [метод. посіб.] / Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» / Уклад. С. Єфімова. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012». – 152 с.

Інтернет-джерела

1. Василенко О.М. Соціально-педагогічна робота з учнями з особливими потребами в загальноосвітній школі інклюзивної орієнтації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/Problemi_studentiv_z_invalidnistyu/pdf/Vasilenko_Soc_ped_robota.pdf (дата звернення: 06.08.2013). – Назва з екрану.

2. Довідник видань проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»: мат-ли Міжнародної конференції «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні: знання, практика та політика» (11-12 лютого 2013 р., Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvitportal.lviv.ua/portal/doc/Довідник_видань_проекту.pdf – Назва з екрану.

3. Зміни до Положення про центральну та республіканську (Автономна республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації / Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 07.07.2004. – № 569/38 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 N 623/61) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/provnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-centralnu-tarespublik-doc80612.html>.

4. Єфімова С.М. Як зробити школу інклюзивною?: [практичний посіб. Для адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com> – Назва з екрану.

5. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/448149/> – Назва з екрану.

6. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Наказ МОН України від 01.10.2010 р. № 912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firstedu.org.ua/index.php>. – Назва з екрану.

7. Кривоносова О.В. Науковий доробок у галузі інклюзивної освіти в Україні / О.В. Кривоносова, О.Ф. Федоренко // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (63). – 2012. – С. 11-16.

8. Лупарт Дж. Шкільна реформа в Канаді: перехід від роздільних систем освіти до інклюзивних шкіл / Джуді Лупарт, Чарльз Веббер // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (55). – 2010. – С. 6-11.

9. Мартинчук О.В. Вплив філософського знання на розробку проблеми освітньої інтеграції дітей з особливими потребами / Современная наука: тенденции развития Международная научная конференция (5-7 июля, 2013 г., Будапешт) / Martynchuk E. V. The influence of philosophic knowledge on the development of the problem of educational integration of the children with special needs // Scientific and professional conference: Modern science tendencies of development heed in Budapest 5 th -7 th July 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scaspee.com/conference-bdquomodern-sciencetendencies-of-developmentrdquo.htm> – Назва з екрану.

10. Мартинчук Е.В. Особенности организации и обеспечения инклюзивного обучения в общеобразовательных учебных заведениях Украины // Педагогика и психология: [научно-методический журнал] / Глав. ред. С.Ж. Пралиев / Казахский Национальный педагогический университет имени Абая. – Алматы. – №1 (14). – 2013. – С. 6-10. http://www.kaznpu.kz/docs/1._2013.pdf#page=6.

11. Мартинчук О.В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти // Вісник психології і педагогіки: [Електронний ресурс]: Збірник наук. праць / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 8. – К., 2012. – Режим доступу до збірника: <http://www.psyh.kiev.ua>.

12. Мартинчук О.В. Теоретичні основи формування професійної компетентності вихователів дошкільних закладів у сфері розвитку дітей з особливими освітніми потребами // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Корекційна освіта: історія, сучасність, перспективи» (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 6-7 жовтня 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fkspp.at.ua/Bibl/zbirnik17-1.pdf#page=83> – Назва з екрану.

13. Миронова С.П. Корекційно-педагогічний супровід інклюзивної освіти // Матеріали інтернет-конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fkspp.at.ua/konf2/mironova_s.p..pdf – Назва з екрану.

14. Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання / Інструктивно-методичний лист МОН, молоді та спорту № 1/9-384 від 18.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/29627/ – Назва з екрану.

15. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А.Колупасової. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/958780/> – Назва з екрану.

16. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах // Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-p> – Назва з екрану.

17. Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року / Наказ Міністерства освіти й науки України № 1034 від 23.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1034729-13> – Назва з екрану.

18. Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання / Лист МОНмолодьспорт № 1/9-529 від 26.07.12 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/30376/ – Назва з екрану.

19. Назарова Н.М. Теоретические и методологические основы образовательной интеграции / Наталья Михайловна Назарова / Инклюзивное образование: методология, практика, технологии // Мат-лы Международной научно-практической конференции (20-22 июня 2011 г., Москва) / Моск. гор.психол.-пед. ун-т; Редкол.: С. В. Алехина и др. – М.: МГППУ, 2011. – С. 7-9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.inclusiveedu.ru/content/File/konf/sbornik_kon_22_iyunya.pdf – Название с экрана.

20. Семаго М.М. Междисциплинарное взаимодействие специалистов инклюзивного образования / М.М. Семаго, Н.Я. Семаго. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу: <http://www.f-nashideti.ru/inclusiya/182-mezhdisciplin.html> – Название с экрана.

21. Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.education-inclusive.com – Назва з екрану.

22. www.ussf.kiev.ua – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком».

23. www.ispukr.org.ua – сайт Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.

24. <http://poippo.pl.ua/inkl-osv/navchalni-prohramy>

25. <http://iitzo.gov.ua/korektsijna-ta-inkluzyvna-osvita/prohramno-metodychne-zabezpechennya/>

26. <http://www.education-inclusive.com/>

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ (скорочений текст лекцій)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І МЕТОДОЛОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНАДАВЧО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Лекція 1 ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОГО УСТРОЮ: ГЕНЕЗИС, ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ.

1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою
2. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти
3. Соціальна та медична моделі порушень
4. Понятійно-термінологічні визначення.
5. Основні принципи інклюзивного навчання:

1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою

Розвиток сучасного суспільства детермінує повагу до людського розмаїття, встановлення принципів солідарності та безпеки, що забезпечує захист та повне інтегрування у соціум усіх верств населення, перш за все - осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Це зумовлено визначенням головної мети соціального розвитку - створення «суспільства для всіх». В основу такого інтегрування покладено концепцію цілісного підходу, яка відкриває шлях до реалізації прав і можливостей для кожної людини, насамперед, передбачає рівний доступ до здобуття якісної освіти. Принцип доступності сформульовано на засадах дотримання прав людини, викладено в резолюції Генеральної асамблеї ООН від 12 грудня 1997р. в якості пріоритетного завдання - сприяти забезпеченню рівних можливостей для осіб з обмеженими можливостями здоров'я. Цей принцип зумовлює перенесення акцентів з медичних аспектів інвалідності, піклування про осіб з психофізичними порушеннями, захисту та надання їм допомоги в адаптації до навколишнього середовища на реформування самого соціуму, де особа з психофізичними порушеннями має змогу задовольнити свої потреби, перш за все, потребу здобути якісну освіту. Якісна освіта передбачає задоволення особливих освітніх потреб кожного індивіда, в тому числі й з порушеннями психофізичного розвитку, без відриву такої особи від звичного соціального оточення, сім'ї, друзів. Принципи доступності та задоволення особливих освітніх потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку стали наріжним каменем інклюзивної освіти, освітньої системи, що базується на принципі забезпечення основного права дітей навчатися в загальноосвітньому закладі за місцем проживання із відповідним психолого-педагогічним супроводом та корекційно-реабілітаційною підтримкою.

Дискримінацію до осіб з порушеннями засвідчує ретроспектива ставлення до них суспільства. Ще з античних часів громадянське право детермінувало визнання осіб з вадами як неповноцінних, недієздатних громадян, які потребують опіки. Так, законодавство давньогрецької Спарти передбачало виявляти фізично неповносправних дітей і відокремлювати їх від здорових, оберігаючи в такий спосіб державний устрій і сповідуючи ідею «фізичної повноцінності» своїх громадян. «Нехай в силі буде той закон, що жодної каліки-дитини годувати не варто» - такі свідчення тогочасного ставлення до інвалідів залишив римський філософ Аристотель.

2. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти

В еволюції стосунків суспільства і держави до осіб і відхиленнями В розвитку виділяється п'ять періодів, які охоплюють часовий проміжок у дві з половиною тисячі років шлях від ненависті й агресії до прийняття, партнерства та інтеграції осіб з обмеженими психофізичними можливостями .

Перший період (996-1715 pp.) - від агресії та зневаги до усвідомлення необхідності піклуватися про людей з відхиленнями в розвитку. Умовною межею цього періоду в Західній Європі є відкриття в Німеччині першого притулку для сліпих (1198 р). У Російській імперії створюються перші монастирські притулки (1706-1715 pp.).

Другий період (1715-1806 pp.) - від усвідомлення необхідності піклуватися про осіб з відхиленнями в розвитку до усвідомлення навчати частину з них. Умовна межа - відкриття у Франції спеціальних шкіл для глухонімих і сліпих (1770-1784 pp.). У Російській державі - відкриття перших спеціальних шкіл для глухих та сліпих (1806-1807 pp.).

Третій період (1806-1927 pp.) - від усвідомлення можливостей до усвідомлення доцільності навчати три категорії дітей: з порушеннями слуху, зору та розумово відсталих. Умовний кордон - остання чверть XIX століття. Ухвалення у західноєвропейських державах законів про загальну початкову освіту і на цій основі - законів про навчання глухих, сліпих і розумово відсталих дітей. У Радянському Союзі - створення спеціальних шкіл для глухих, сліпих і розумово відсталих дітей у зв'язку з прийняттям Закону про Всеобуч (1927-1935 pp.).

Четвертий період (1927-1991 pp.) - від усвідомлення необхідності навчання певної частини дітей з порушеннями до розуміння необхідності навчати всіх дітей з відхиленнями в розвитку. В Західній Європі цей період від початку XX століття до кінця 70-х років характеризується розвитком законодавчої бази спеціальної освіти та структурним удосконаленням національних систем. У Радянському Союзі - диференціація й удосконалення системи спеціальної освіти, перехід до 8 типів спеціальних закладів (1950-1990 pp.).

П'ятий період (1991 р. - й донині) - від сегрегативного навчання дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивної освіти. В Західній Європі з кінця 70-х років значно скорочується кількість спеціальних шкіл, збільшується кількість спеціальних класів у загальноосвітніх школах, учнів з особливими освітніми потребами починають навчати у загальноосвітніх школах в інклюзивному середовищі. Цей період у країнах пострадянського простору розпочався у 90-х роках і збігається з розпадом СРСР та кардинальною перебудовою державного устрою.

3. Соціальна та медична моделі порушень

Ставлення до осіб з порушеннями психофізичного розвитку, зокрема до неповносправних дітей, співвідноситься з теоретичними суспільно-соціальними моделями, що формувалися у процесі розвитку суспільства і були зумовлені панівними ідеологічними установками, громадською думкою, системою соціально-політичного устрою.

Медична модель, як світоглядна, що формувала суспільну думку стосовно осіб з обмеженнями і панувала до початку 60-х років XX ст. Передбачала: людина з особливостями розвитку є насамперед хворою людиною і, спеціальних, потребує певного лікування, піклування, перебування у спеціальних умовах, найчастіше сегрегативних. За цією моделлю особи з порушеннями розвитку розглядалися як об'єкти неповноцінності, які потребували благочинності та опіки. Саме в цей період особам з порушеннями розвитку пропонувалося перебувати винятково в сегрегативних умовах: лікуватися, навчатися, здобувати професію і навіть, у подальшому, проживати.

Соціальна модель окреслила злам у суспільній свідомості стосовно дітей з особливостями психофізичного розвитку і розпочався процес їхнього інтегрування в середовище однолітків.

Починаючи з 90-х років XX ст. провідною моделлю сучасних суспільно-соціальних стосунків стосовно осіб з обмеженими можливостями, зокрема, неповносправних дітей, визначено інклюзію, яка ґрунтується на визнанні та повазі індивідуальних людських відмінностей і передбачає збереження відносно автономії кожної суспільно-соціальної групи, а уявлення та стиль поведінки, притаманний традиційно домінуючій групі, мають модифікуватися на основі плюралізму звичаїв та думок. Основоположним в інклюзивних підходах є те, що не особистість має прилаштовуватися до суспільних, соціальних,

економічних стосунків, а навпаки - суспільство має створити умови для задоволення особливих потреб кожної особистості. Водночас особливості не повинні сприйматися «як явище виняткове, приречене», наявність того чи іншого порушення не зумовлює маргінальність життєвого шляху людини.

В центрі уваги цієї моделі суспільної поведінки є:

- автономність;
- участь у суспільній діяльності; створення системи соціальних зв'язків;
- прийняття суспільством усіх без обмежень, кожної особистості.

Суспільно-соціальна концепція інклюзії стала основоположною в сучасній моделі здобуття освіти дітьми з особливостями психофізичного розвитку - інклюзивній освіті.

Саме інклюзивна освіта, на думку одного з провідних нідерландських дослідників К.Рейсвейка, сприятиме:

- розвитку здібностей дитини;
- визнанню того, що нормальний розвиток не є загальноприйнятою «нормою»;
- задоволенню особливих потреб;
- створенню системи підтримки; функціональному підходу до лікування та навчання;
- участі батьків у лікуванні та навчанні їхніх дітей.

4. Понятійно-термінологічні визначення.

Термін «інклюзія» відмінний від терміна «інтеграція» за своїм концептуальним підходом. Зокрема в документі «Міжнародні консультації з питань навчання дітей з особливими освітніми потребами» вказується на те, що інтеграція визначається як зусилля, спрямовані на введення дітей у регулярний освітній простір. Інклюзія - це політика та процес, який дає змогу всім дітям брати участь у всіх програмах. Відмінність у підходах полягає у визнанні того факту, що ми змінюємо суспільство, аби воно враховувало й пристосовувалось до індивідуальних потреб людей, а не навпаки. Поняття «інтеграції», «інклюзії» розглядаються як антонімічне щодо «сегрегації» і позначають відповідний поступ у розвитку системи одержання освіти особами з порушеннями.

«Аномальні особи», «дефективні», «інваліди», «діти з вадами» - ці терміни в нашій країні донедавна були законодавчо закріплені і загальноживаними. Понятійна основа цих термінологічних визначень - фіксація порушень, вад, відносної аномальності. Втім, ще у 1927 році Л. Виготський, обґрунтовуючи теорію надкомпенсації, передбачав: «...доведеться відмовитися і від поняття, і від терміна «дефективні діти».

Щодо терміна «інвалід», міжнародне визначення якого вперше подано в Декларації ООН «Про права інвалідів» у 1975 р., то це - «особа, яка не може самостійно забезпечити повністю або частково потреби нормального особистого і/або соціального життя через вроджене або набуте порушення фізичних чи розумових здібностей».

Сучасні міжнародні тенденції в галузі міжнародних правових норм, соціальної політики, освіти засвідчують найбільш прийнятне використання терміна «особа з обмеженими можливостями», оскільки основна увага концентрується на «особі», а «обмежені можливості» - другорядна характеристика.

Інклюзивна освіта (інклюзія (англ.) - залучення), передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Інклюзивне навчання - гнучка, індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання. Навчання (у разі потреби) відбувається за індивідуальним навчальним планом, забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом.

Інклюзивна освіта базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання. Інклюзивну освіту, як систему освітніх послуг, має забезпечувати інклюзивна школа - заклад освіти, що адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує наявні в

громаді ресурси, залучає батьків, фахівців для надання спеціальних послуг відповідно до потреб кожної дитини, забезпечує сприятливий клімат в освітньому середовищі.

5. Основні принципи інклюзивного навчання:

- всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними;
- школи мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів, узгоджуючи різні види й темпи навчання;
- забезпечення якісної освіти для всіх завдяки відповідному навчально-методичному забезпеченню, застосуванню організаційних заходів, розробці стратегії викладання, використанню ресурсів і партнерських зв'язків зі своїми громадами;
- діти з особливими освітніми потребами мають отримувати додаткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання.

ЛЕКЦІЯ № 2. ФІЛОСОФСЬКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.

1. Методологічна база освітньої інтеграції.
2. Концепція про культурно-історичне походження психіки
3. Концепція про закономірності психічного розвитку в нормі й патології

1. Методологічна база корекційної педагогіки

Методологія основою, базою будь-якої науки.

Основними методологічними принципами корекційної педагогіки є [4, с. 31]:

- *принцип детермінізму* (принцип загальної причинної зумовленості явищ). Психічний розвиток дитини зумовлений взаємовпливом біологічних і соціальних факторів. Біологічними причинами, що зумовлюють відхилення в розвитку, є або органічне ураження центральної нервової системи, або її функціональна незрілість.

Причинами також можуть бути несприятливі мікросоціальні умови, особливо якщо в таких умовах дитина перебуває у період немовляти і раннього дитинства, коли потенціал психічного розвитку є особливо значущим, але не реалізується повністю через вплив несприятливих факторів;

- *принцип єдності свідомості, особистості й діяльності.*

Особистістю людина не народжується, а стає на певному етапі розвитку, коли досягає певного рівня свідомості й стає здатною до усвідомленої цілеспрямованої діяльності. Свідомість також не існує ізольовано, а входить у структуру особистості і формується у процесі діяльності. Спеціальна педагогіка розглядає педагогічний процес як процес формування особистості проблемної дитини, її різнобічного розвитку в умовах спеціально організованої діяльності;

- *принцип розвитку*, Психіка людини є пластичною і постійно перебуває в динамічному розвитку. Знання історії розвитку дитини, аналіз рівнів її актуального і потенційного розвитку допомагають вибудовувати психолого-педагогічний прогноз і визначати освітній маршрут дитини.

Методологічну базу корекційної педагогіки складять знання з різних галузей науки:

- філософські й соціокультурні концепції, які, з одного боку» утворюють світоглядну базу корекційної педагогіки, з іншого — допомагають осмислити перспективи розвитку корекційної педагогіки як особливої галузі наукового знання; -

- відомості про вищу нервову діяльність людини, узагальнені у працях І. П. Павлова, І. М. Сеченова;

- знання з нейрофізіології та нейропсихології, зокрема теорія О. Р. Лурія про 3 блоки мозку, про локалізацію порушень у корі головного мозку;

- наукові дані з галузі дитячої психіатрії {В. В. Ковальов, К. С. Лебединська, М. С. Певзнер, Г. Є. Сухарева та ін.);

- наукові концепції Л. С. Виготського, його учнів та послідовників;

- теорія психічного дизонтогенезу (В. В. Лебединський, В. І. Лубовський);
- концепція про загальні та специфічні закономірності аномального розвитку (Л. С. Виготський, В. і. Лубенський, В. В. Дебединський);
- педагогічні концепції, представлені у працях основоположників вітчизняної та радянської дефектології — Р. М. Боскіс, Т. О. Власової, Г. М. Дульнєва, Р. Є. Левіної, Н. Г. Морозової, Ж. І. Шиф та ін.

Л. С. Виготський заклав теоретико-методологічну базу дефектології (корекційної педагогіки), що забезпечило її перехід з емпіричних, описових позицій на істинно наукові основи. Його наукові концепції, створені в 1920-1930-ті роки; йе втратили своєї актуальності й у наш час. Найважливішими для корекційної педагогіки є такі концепції Л. С. Виготського:

- концепція про культурно-історичне походження психіки і формування вищих психічних функцій;
- концепція про закономірності психічного розвитку в нормі та патології;
- концепція про провідну роль навчання в розвитку.

Велике значення для теорії і практики спеціальної освіти мають ідеї Л. С. Виготського про системну структуру будь-якого дефекту і про наявність компенсаторних можливостей при різних відхиленнях в розвитку, про значення колективних форм діяльності (навчальної, ігрової, трудової) для становлення особистості дитини, про співвідношення інтелекту й афекту, про розвиток мислення і мовлення та багато інших.

2. Концепція про культурно-історичне походження психіки

Згідно з концепцією про культурно-історичне походження психіки шлях формування особистості проходить через засвоєння і привласнення суспільно-історичного досвіду, заснованого на вживанні знаків і закріпленого у мові. На думку Л. С. Виготського, знак із зовнішньої практичної діяльності поступово «вростається» у психічну функцію, за рахунок чого вона набуває усвідомленого і довільного характеру.

У зв'язку з цим Л. С. Виготський виділяє два рівні розвитку психіки:

рівень натурального розвитку (зумовлений біологічно) і рівень культурного розвитку (зумовлений соціально). Цей рівень пов'язаний з розвитком мовлення і знаково-символічною діяльністю дитини, в результаті чого відбувається якісна перебудова психіки і формуються вищі психічні функції (ВПФ).

ВПФ характеризуються тим, що:

- формуються при житті в умовах спілкування з іншими людьми та опанування різних видів діяльності;
- опосередковані мовленням і вживанням знаків;
- мають усвідомлений і довільний характер.

3. Концепція про закономірності психічного розвитку в нормі й патології

Згідно з концепцією про закономірності психічного розвитку виділяються як загальні, такі специфічні закономірності розвитку психіки в нормі та патології.

Загальні закономірності розвитку психіки.

* *Інтеграція* (поєднання) розрізнених спочатку психічних процесів у стійкі і гнучкі функціональні системи. ВПФ людини мають інтегративний характер. Наприклад, Л. С. Виготський, вважаючи, що до певного моменту мислення і мовлення розвиваються паралельно і мають різні генетичні корені. Мислення сягає коренями в предметно-практичну діяльність, а мовлення «виростає» зі спілкування.

• *Нерівномірність психічного розвитку*. Існує певна послідовність у формуванні ВПФ, і для кожної психічної функції є свій сензитивний період, коли вона розвивається найінтенсивніше. Психічна функція, що перебуває в сензитивному періоді «підтягує» за собою інші.

Так, вік від 0 до 3 років — період бурхливого розвитку сприймання, яке є одним з базових психічних процесів. Від 1 року до 3 років інтенсивно розвивається мимовільна пам'ять. Період від 2 до 5 років є сензитивним для розвитку мовлення. У віці від 3 до 7 років

розвивається наочно-образне мислення та уява. Після 10 років відбувається інтенсивний розвиток словесно-логічного мислення.

- *Пластичність* (піддатливість) психіки є закономірністю її розвитку, що передбачає можливість взаємозамінності психічних функцій. Навіть при втраті певної психічної функції за рахунок пластичності психіки загалом можливий психічний розвиток, достатній для соціальної адаптації людини.

Л. С. Виготський вказує на наступні *закономірності*, які можна вважати загальними для різних порушень розвитку

Розходження (дивергенція) двох планів розвитку психіки: біологічного і соціального (психічного). Дитина, котра нормально розвивається, росте, дозріває біологічно і на кожному віковому етапі досягає нового рівня психічного розвитку. Дитина з порушеннями розвитку, дозріваючи біологічно, в плані психічного розвитку відстає все більше й більше. Якщо вона не отримує спеціальної педагогічної допомоги, це відставання виражається максимально. Під впливом спеціального навчання і виховання лінії біологічного і психічного розвитку зближуються, розходження долається більшою чи меншою мірою.

Можливість компенсації порушень за рахунок опори на збережені функції. Ця закономірність впливає з учення Л. С. Виготського про складну, системну будову дефекту. Наявність будь-якого дефекту своєрідно позначається на психічному розвитку дитини, надаючи йому аномального засвоєння культурно-соціального досвіду.

Лекція № 3. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.

1. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти.
2. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база

1. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти. Саламанська декларація та документи ООН і ЮНЕСКО

Організація Об'єднаних Націй (ООН) понад півстоліття є визнаним міжнародним законотворцем. Засадничі законодавчі акти Організації Об'єднаних Націй визначили, що питання інвалідності стосуються сфери прав людини, а не лише реабілітації та соціального забезпечення.

Найбільш фундаментальне втілення прав людини на міжнародному рівні - Загальна Декларація ООН про Права людини, ухвалена у 1948 р. Хоча вона і не мала прямого відношення до осіб з обмеженими можливостями здоров'я, проте проголосила рівність прав «всіх людей без винятку».

Значним та дієвим кроком у визначенні прав осіб з обмеженою життєдіяльністю було прийняття 20 грудня 1971 року Генеральною Асамблеєю ООН Декларації про права розумово відсталих осіб. Згідно з цією Декларацією розумово відсталі мають ті ж самі права, що й усі інші члени суспільства. Вони мають право на медичне обслуговування, матеріальну забезпеченість, освіту та професійну підготовку відповідно до можливостей, на проживання у колі сім'ї чи перебування у спеціальних закладах, де умови оптимально наближені до звичайних умов проживання, що стверджує їхнє право на повну інтеграцію у суспільство. Декларація про права розумово відсталих осіб стала першим нормативно-правовим документом щодо визнання людей з неповносправністю суспільно повноцінною в соціальному сенсі меншиною, яка потребує правового захисту та підтримки, оскільки саме розумово відсталі найчастіше сприймалися як неповноцінна меншість серед людської спільноти.

9 грудня 1975р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила Декларацію про права інвалідів. У ній зазначено, що: «Інваліди, незважаючи на причину, характер і складність їхніх каліцтв або порушень, мають ті ж основні права, що й їхні співгромадяни того ж віку». У цьому нормативно-правовому документі заявлено, що інваліди мають отримувати необхідну підтримку, яка б дала змогу максимально виявити свої можливості й здібності та

прискорила процес їхньої інтеграції у суспільство.

Питання міжнародного регулювання прав дітей-інвалідів окреслено в ухваленій у 1989 році Конвенції ООН про права дитини. У 1991 р. Україна приєдналася до країн, що ратифікували цю Конвенцію. Вона ґрунтується на визнанні прав усіх дітей, на пріоритеті загальнолюдських цінностей та гармонійному розвитку особистості, недискримінації дитини-інваліда за будь-якими ознаками. Вперше в історії міжнародного правового законодавства визначено пріоритети інтересів дитини у суспільстві, наголошується на необхідності особливої турботи про дітей-інвалідів.

2. Освітні закони України. Сучасна освітня нормативно-правова база

Здобуття незалежності держави ознаменувалося прийняттям Основного Закону - Конституції України, де стверджується рівність прав усіх людей, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця походження, від мовних та інших ознак. У Конституції визначено та стверджено основні права людини, серед яких - право на освіту (ст.53), право на соціальний захист (ст.46) та ін. Прийняття національних антидискримінаційних законодавчих актів, ухвалених з урахуванням основних положень Декларацій ООН, Законодавчого визнання набуло право на здобуття освіти громадянами України без будь-яких обмежень у прийнятому (1993 р.) Законі «Про освіту».

Починаючи з 2000 року, активізація законотворчої діяльності в Україні, стосовно регламентації надання освітніх, медичних, соціальних послуг особам з обмеженими можливостями здоров'я, сприяла ухваленню низки законів («Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» 2000 р., «Про охорону дитинства» 2001 р., «Про соціальні послуги» 2003 р., «Про реабілітацію інвалідів в Україні» 2005 р.

Вперше законодавчо визнано (Закон «Про реабілітацію інвалідів в Україні») психолого-педагогічний супровід як необхідну умову успішного інтегрування в соціум дитини з обмеженими можливостями здоров'я, а також необхідність соціального, педагогічного й психологічного патронажу за місцем проживання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II СУЧАСНА ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ.

Лекція № 4. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ОДНА З ФОРМ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ

1. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі
2. Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна й горизонтальна структура; спеціальні дошкільні та загальноосвітні шкільні заклади, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатопрофільні центри і т. ін.)

1. Спеціальна освіта в Україні та модернізація освітньої галузі

Система спеціальної освіти в Україні має вертикально-горизонтальну структуру. Вертикальна структура базується на вікових особливостях учнів і рівнях загальноосвітніх програм. Горизонтальна структура враховує психофізичний розвиток дитини, особливості її пізнавальної діяльності та характер порушення.

Вертикальна структура визначається віковими періодами:

- раннього дитинства (від 0 до 3 років);
- дошкільний період (з 3 до 6-7 років);
- період шкільного та професійного навчання (з 6-7 до 16-21 років).

У період від 0 до 3 років (раннє дитинство) діти перебувають на домашньому утриманні, у дитячих дошкільних закладах, діти-сироти - у будинках дитини. Спеціальну допомогу діти з порушеннями психофізичного розвитку можуть одержувати в центрах раннього втручання, центрах реабілітації, психолого-медико-педагогічних центрах та

спеціальних дошкільних закладах. Для дітей дошкільного віку з особливостями психофізичного розвитку функціонують: спеціальні дитячі дошкільні заклади, дитячі навчальні заклади компенсуючого типу, спеціальні групи при дошкільних навчальних закладах комбінованого типу, дошкільні групи при спеціальних школах, реабілітаційні центри.

2. Характеристика спеціальної освіти в Україні (вертикальна й горизонтальна структура; спеціальні дошкільні та загальноосвітні шкільні заклади, навчально-реабілітаційні та оздоровчі багатопрофільні центри і т. ін.)

До того ж прийняті за роки незалежності Закони України «Про освіту», стаття 3, де визначено, що «громадяни України мають право на безкоштовну освіту в державних навчальних закладах незалежно від будь-яких ознак, в тому числі, і від стану здоров'я», «Про загальну середню освіту», стаття 29, де зазначається, що «Батьки або особи, які їх замінюють, мають право: вибирати навчальні заклади та форми навчання для неповнолітніх дітей ...», «Про охорону дитинства», де вказується, що «Дискримінація дітей-інвалідів та дітей з вадами розумового або фізичного розвитку забороняється...» та інші нормативно-правові документи засвідчили право батьків на вибір навчального закладу для своєї дитини. Значна частина батьків цим правом скористалася, вочевидь, не бажаючи, аби їхні діти перебували в цілодобових інтернатах, які почасти віддалені від місць проживання, а іноді, в окремих областях, і за їх відсутності. Економічна криза 90-х років теж не сприяла вирішенню питань розміщення дітей з особливостями розвитку в спеціальних закладах, оскільки на місцях певна частина їх перепрофілювалася та скорочувалася, останні ж фінансувалися недостатньо. Як наслідок, значно зросла кількість дітей з особливостями розвитку, що перебувають в масових загальноосвітніх закладах, в умовах так званого стихійного інтегрування.

Важливість освітніх інтеграційних процесів підкреслював Л. Виготський. Він вказував на необхідність створення такої системи навчання, яка б органічно пов'язувала спеціальне навчання з навчанням дітей з нормальним розвитком. Вчений наголошував: «При всіх перевагах наша спеціальна школа відрізняється тим основним недоліком, що вона замикає свого вихованця... у вузьке коло шкільного колективу, створює відрізаний і замкнутий світ, де все прилаштовано і пристосовано до дефекту життя. Наша спеціальна школа натомість, щоб виводити дитину з ізольованого світу, як правило, розвиває в ній навички, які призводять до ще більшої ізольованості й посилюють її сегрегацію. Через ці недоліки не лише паралізується загальне виховання дитини, а й спеціальна виучка зводиться майже нанівець».

Інклюзивна освіта на теренах України потребує свого вирішення на основі виваженого підходу, як з боку державних органів влади, так і з боку громадськості, оскільки інклюзивні процеси у навчанні дітей з порушеннями психофізичного розвитку у країнах пострадянського простору мають свою специфіку, розвиваються в умовах особливого соціокультурного статусу з урахуванням позитивів і досягнень диференційованого навчання.

Інтегрування дітей з порушеннями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір України, як один з напрямів гуманізації всієї системи освіти, відповідає пріоритетам державної політики, що окреслені в «Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті», і полягають в: «особистісній орієнтації освіти; створенні рівних можливостей для дітей та молоді у здобутті якісної освіти; забезпеченні варіативності здобуття базової або повної загальної середньої освіти відповідно до здібностей та індивідуальних можливостей».

Лекція № 5. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА КОРЕКЦІЮ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ..

1. Корекційно-педагогічний супровід інклюзивної освіти.

Корекційний компонент інклюзивної освіти забезпечується декількома шляхами, а саме:

- реалізація корекційних цілей у процесі навчання і виховання дітей (на уроках, під час виконання домашньої навчальної роботи, на виховних заходах);
- проведення корекційно-розвиткових занять спеціалістами (корекційні педагоги, спеціальні психологи);
- включення спеціальних засобів корекції у навчально-виховний процес та у режим дня;
- виконання батьками вимог і рекомендацій фахівців щодо корекційного впливу на дитину.

Важливим шляхом забезпечення ефективності корекційної роботи є участь батьків у ній. Батькам треба допомогти у вихованні дитини з особливостями психофізичного розвитку, зокрема, у формуванні адекватних взаємостосунків між батьками, іншими членами сім'ї та дитиною; створенні комфортної для розвитку дитини сімейної атмосфери; розширенні інформованості батьків про потенційні можливості дитини, її перспективи у різних аспектах життя; залученні членів родини до активної участі у вихованні, навчанні та розвитку дитини. Важливо налаштувати батьків на активну участь у житті й вихованні дитини, оскільки передусім від цього буде залежати її розвиток, адаптація в інклюзивному класі. Саме тому педагоги і психолог повинні повідомляти батьків про успіхи дитини, пояснювати, у чому батьки можуть їй допомогти, до яких сімейних справ залучати. Бажано, щоб батьки контролювали виконання дитиною домашніх завдань, стимулювали до використання у самостійному житті навичок, одержаних на уроках та під час корекційних занять. Отже, корекційна робота є вагомою складовою інклюзивної освіти, спрямованою на забезпечення якості життя дітей.

Лекція № 6. ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА, ЙОГО ЗМІСТ, СТРУКТУРА І РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні одним із можливих варіантів включення дитини з психофізичними порушеннями у загальноосвітній простір є **інклюзія**, яка означає, що дитині з обмеженими можливостями надається право відвідувати загальноосвітній заклад, у якому створене необхідне адаптоване освітнє середовище та надаються відповідні додаткові послуги, що приносять користь від спільного їх навчання зі здоровими однолітками. Поширення інклюзії тісно пов'язане з процесами демократизації суспільної свідомості, міжнародним визнанням за кожною людиною права на повноцінне життя та освіту.

Створення інклюзивного середовища, в якому всі діти мають можливість брати активну участь в освітньому процесі, одержувати якісну освіту та успішно інтегруватись у суспільство, є ключовою проблемою ЮНЕСКО (Програма «Освіта для всіх»).

Головне *завдання* інклюзивного середовища полягає у подоланні відхилень у розвитку вихованця з особливими потребами та профілактиці небажаних негативних тенденцій. Провідним *принципом інклюзивного середовища* є його готовність пристосовуватись до індивідуальних потреб різних категорій дітей за рахунок структурно-функціональної, змістовної та технологічної модернізації освітньої системи закладу, здійснення індивідуального підходу, гуманні стосунки з кожною дитиною, проведення занять у формі ігрової діяльності.

Тобто, інклюзивне середовище, де виховуються діти, які потребують корекції психофізичного розвитку, містить у собі низку базових *компонентів*, необхідних для їхнього повноцінного фізичного, психічного, естетичного та соціального розвитку, а саме:

- 1) нормативно-правове, фінансове та програмно-методичне забезпечення освітнього процесу;

2) організаційні, кадрові та культурно-інформаційні ресурси навчально-виховного закладу, його науково-дослідницький і духовно-моральний потенціал;

3) моніторингово-консультативний і корекційно-розвивальний компоненти.

Отже, у своєму дослідженні під поняттям **інклюзивне середовище** розуміємо життєвий простір, що забезпечує підвищення почуття власної гідності та впевненості у собі дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку. Створення інклюзивного середовища являє собою гнучку, індивідуалізовану систему, що передбачає не лише пристосування фізичного середовища, але й підготовку педагогів, зміну системи надання вихованцям можливості навчатись за індивідуальним навчальним планом, забезпечення медико-соціального, психолого-педагогічного та наукового супроводу, створення навчальних програм, навчально-методичного забезпечення тощо.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ.

ЛЕКЦІЯ № 7. КЛАС (ГРУПА) З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ В КЛАСІ (ГРУПІ) З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

1. Визначення й обґрунтування курикулуму в інклюзії на підставі існуючих Державних стандартів та нормативно-правових документів, які забезпечують навчальний процес в освітньому закладі.
2. Діяльність навчальної команди у роботі фахівців для розробки та реалізації курикулуму

1. Визначення й обґрунтування курикулуму в інклюзії на підставі існуючих Державних стандартів та нормативно-правових документів, які забезпечують навчальний процес в освітньому закладі.

На нинішньому етапі становлення інклюзивної освіти залучення дітей з особливостями психофізичного розвитку базується на існуючій нормативно-правовій базі, яка наповнює освітній компонент. До неї відносимо:

Навчальний план - державний документ, яким встановлюються структура навчального року, навчальні предмети, порядок їх вивчення за роками навчання та відповідний бюджет часу. Типові навчальні плани, що використовуються в системі спеціальної освіти, враховують особливості психофізичного розвитку дітей і мови навчання, а також містять інваріантну складову (зокрема й корекційно-розвивальні заняття), сформовану на державному рівні, обов'язкову для всіх загальноосвітніх навчальних закладів, у яких навчаються учні з вадами психофізичного розвитку, незалежно від їх підпорядкування, типів і форм власності, та варіативну, де передбачено додаткові години на вивчення предметів інваріативної складової, курси за вибором, індивідуальні та групові заняття.

Підручник - це основна навчальна книга для учнів. Зміст підручника, його структура й оформлення мають відповідати програмі предмета; йому притаманні: тісний зв'язок теорії з практикою; доступність, логічність, переконливість і обґрунтованість викладу; структурна простота змісту; чіткість розташування матеріалу, виділення кольором основних понять, правил, висновків; невеликий обсяг статей (параграфів, оповідань); мінімальна кількість нових понять, термінів, правил, висновків у одній статті; максимальна простота і емоційна забарвленість словесного матеріалу; супровід текстів наочністю, прикладами, проте без перенасичення; відсутність абстрактних, мультиплікаційних зображень; наявність великої кількості матеріалу для повторення та закріплення вивченого;

наявність додаткового матеріалу для індивідуальної та диференційованої роботи; відповідність шрифту віковим особливостям дітей; привабливе зовнішнє оформлення, тверда обкладинка.

Термін «*курукулум*» походить від латинського слова, що дослівно означає - програми для розвитку дітей. Термін вживається у галузі освіти.

Парадигма модифікації стандартного навчального плану ґрунтується на кількох уявленнях: діти з інвалідністю мають нижчий рівень навчованості; мають проблеми з виконанням контрольних завдань; потребують більше повторень і практики для закріплення знань.

Портфоліо - це одна з форм збору інформації про учня та його розвиток, яка передбачає: зміщення акценту з того, що учень не знає і не вміє, на його сильні сторони, тобто, що він знає і чого навчився чи може навчитися; інтеграцію кількісних і якісних оцінок; домінування самооцінювання над зовнішнім оцінюванням.

«*Кейс стаді*» - це приклади успішної практики залучення дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивних шкіл. Подається як описова інформація про учня, його попередній досвід, програми, за якими навчався, допомога, що надається в школі, характеризується робота фахівців: форми роботи, технології та реакція учня на таке втручання. Також подається інформація про перспективу подальшого навчання чи професійної спрямованості учня. Може доповнювані портфоліо.

Індивідуальний навчальний план - один з найважливіших інструментів у роботі з дітьми з особливими потребами, формальний документ, який містить детальну інформацію про дитину й послуги, які вона має отримувати. Він розробляється командою педагогів і фахівців, об'єднує їхні зусилля з метою створення комплексної програми роботи з дитиною і, водночас, визначає, які саме послуги надаватиме кожен фахівець. Батьки - активні учасники складання індивідуального навчального плану, оскільки вони знають своїх дітей краще за інших. Індивідуальний навчальний план визначає необхідні адаптації та слугує підґрунтям для подальшого планування навчальних занять. Він розробляється реалізується для кожного учня з особливими освітніми потребами.

Професійні вміння фахівців інклюзивних шкіл передбачають:

- належне оцінювання особливих потреб і можливостей дітей;
- адаптацію та модифікацію змісту навчальних планів і програм;
- використання допоміжних навчальних технологій, зокрема диференційованих методик навчання;
- планування та реалізація спільної діяльності різнопрофільних фахівців і батьків дітей з обмеженими можливостями здоров'я;
- використання індексу інклюзії (внутрішньошкільного моніторингу).

ЛЕКЦІЯ № 8. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ.

1. Індивідуальний навчальний план та його складові.
2. Складання індивідуального навчального плану.
3. Індивідуальний навчальний план як складова *курукулуму*.
4. Необхідність використання індивідуального плану у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами

1. Індивідуальний навчальний план та його складові.

Основна мета загальноосвітнього навчального закладу, в якому впроваджується інклюзивне навчання, - надання індивідуально-орієнтованої педагогічної, психологічної та соціальної допомоги дітям, що мають особливі освітні потреби. Відповідно першочерговим завданням є підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, які б запроваджували систему індивідуально-диференційованого підходу на основі особистісно-орієнтованої моделі

освіти, яка передбачає *організацію навчальної діяльності з використанням індивідуальних навчальних планів*.

Основною умовою с обґрунтування й запровадження в навчальний процес *навчального плану* з гнучкою варіативною структурою його шкільного компонента, що враховує загальні закономірності психічного розвитку дітей, котрі нормально розвиваються, і дітей з порушеннями розвитку, а також модально неспецифічні закономірності розвитку, пов'язані з тими якостями, які спостерігаються у всіх групах дітей з порушеннями розвитку, зокрема:

- у плануванні навчальних заходів і розробці програм та планів необхідно враховувати уповільнення темпу вікового розвитку, зміну строків переходу від одного психологічного віку до іншого;
- під час розробки навчальних програм і планів уроку важливо розглядати сповільненість швидкості прийому й переробки інформації, яка надходить;
- необхідно пам'ятати про зниження загальної психічної й, зокрема, пізнавальної активності, що зумовлює звуження запасу знань у цілому, уявлень про навколишній світ і про себе;
- у навчальних технологіях враховується диспропорційність між спрямованою й спонтанною сторонами розвитку;
- враховується недорозвинення всіх або деяких форм предметної діяльності (звертається увага на незрілість мотиваційної сфери, недостатність окремих мислительних операцій, недостатність контролю за їхнім протіканням тощо);
- під час розробки навчального плану необхідно пам'ятати про порушення мислення й мовлення у всіх групах дітей з порушеннями розвитку, а також недостатності словесного опосередкування поведінки й психічної діяльності загалом;
- варто зважати на те, що причина збідніння соціального досвіду - різноманітні утруднення у сфері спілкування, що спричиняють порушення темпу формування вищих психічних функцій;
- потрібно враховувати деформацію соціальної ситуації розвитку, системи відносин дитини з найближчим оточенням. Розроблення навчального плану відбувається згідно чотирьох моделей здобуття освіти неповносправними. Перша модель характеризується тим, що учні одержують цензову освіту, співвідносну з освітою здорових дітей, і в ті ж терміни, що і в масовій школі; друга модель означає одержання цензової освіти з подовженням терміну навчання; третя модель відображає нецензову освіту; четверта - одержання нецензової, індивідуалізованої, реабілітаційної освіти.

Таким чином, учням з порушеннями психофізичного розвитку надається можливість здобуття освіти, що відповідає їхньому інтелектуальному потенціалу. При цьому особливий акцент робився на особистісну орієнтацію навчання, оскільки вона характеризується суб'єктно-суб'єктивною взаємодією, що вимагає створення умов для вияву продуктивно-творчої активності учнів. При організації навчального процесу перевага надавалася індивідуально-груповій формі діяльності з врахуванням готовності й здібностей особистості.

2. Розробка індивідуального навчального плану

Перед зустріччю щодо обговорення ІНП необхідно виконати багато підготовчої роботи. Присутнім на, обговоренні ІНП необхідно володіти знаннями про те, що включається в ІНП, проглянути документи і ставити уточнюючі запитання членам команди, бути готовим відповідати на всі поставленні питання в ході роботи. Директор має бути добре проінформований про ІНП, а особливо - про навчання учня з особливими потребами, котрий навчається у його школі. При складанні ІНП необхідно:

1. Переглянути інформацію від викладацького колективу. Звернути увагу на тестування й навчальні проблеми, які були у минулому. Додатково проаналізувати успішність учня з навчального журналу. Визначити сильні сторони учня і, спираючись на них, формувати основу ІНП.

2. Переговорити з учителями, аби дізнатися про навчальну успішність учня.
3. За умови, що є попередні ІНПни для цього учня, переглянути їх. Особливо необхідно звертати увагу на мету, цілі й об'єкти попередніх ІНПів.
4. Порівняти їх з робочим звітом про виконану роботу. За можливості обговорити з учителями, які здійснювали попередні ІНПни, та визначити рекомендації успішних, вдалих і невдалих рішень.
5. Обговорити з сучасними й колишніми вчителями все, що було зроблено для цього учня, та проблеми, які виникали. Маючи таку інформацію, можна зрозуміти й визначити суть навчальної програми, яку повинен отримати учень.
6. Визначити й закріпити вчителів та працівників, які будуть залучені до роботи з учнем. Встановити норми кількості учнів з особливими потребами в класі. Визначити, хто з учителів у школі найбільш підходить до навчальної роботи цього учня.
7. Визначити зручний для батьків час, і зробити все можливе, щоб залучити їх до роботи. Деякі батьки цього не бажають, але інші погоджуються брати активну участь у процесі. ІНП є зв'язком між батьками та школою, тому необхідно не тільки залучати батьків до роботи, але також зазначати в документі всі спроби співпраці.
8. Визначити час, зручний для вчителів з особливої освіти, які найбільш підходять для реалізації плану. Необхідна також присутність учителя для вирішення, що можна, а що не можна робити з класом та який час відведений на це.
9. Необхідно спостерігати за учнем у класі. Занотувати його навчальну та громадську діяльність, як він чи вона долає труднощі, які взаємовідносини з іншими учнями тощо.
10. Забезпечувати можливості для спостереження особам, обізнаним з особливими потребами учнів, які можуть бути залучені до виконання ІНП. Ці особи знайомитимуться з учнями після зустрічі щодо ІНП, проте це допоможе їм подати рекомендації при створенні ІНП.
11. Варто переконатися у тому, що батьки знають, що вони можуть запрошувати на зустріч людей, які обізнані з потребами їхньої дитини та можуть допомогти при створенні ІНП.

3. Підготовка та вимоги до підписання ІНП

Під час зустрічі всі учасники разом створюють ІНП. Крім того, варто переконатися, що прослухали всі ідеї. Необхідно додержуватися таких важливих пунктів під час зустрічі:

- Учасники не повинні відчувати тиск, бути скованими, напруженими.
- Терміни й аббревіатури не повинні використовуватися, а використані необхідно пояснити згідно з контекстом.
- Ідеї, які виникли, не повинні осуджуватися, бути догмами, обов'язковими, обмеженими.
- Потрібно занотувувати все, про що говориться. По-перше, необхідно переконатися, що батьки розуміють визначення та цілі ІНП. Потрібно пояснити батькам, що це - індивідуальна програма навчання тільки для їхньої дитини, що учень з такими ж особливими навчальними проблемами може мати інші цілі та об'єкти.

По-друге, пояснити батькам, що мета зустрічі спланувати спеціальну навчальну програму для їхньої дитини.

По-третє, повідомити батькам, що чекають від них як членів команди; важливе значення відомостей про дитину, відомі лише їм, які вони вважають важливою складовою плану. Батькам необхідно знати: якщо визначені компоненти плану не дають результату, буде організована інша зустріч для уточнення, удосконалення ІНП.

Співпраця з батьками як з рівноправними членами команди

Як було вже зазначено, ви повинні зробити все можливе, аби залучити батьків до співпраці. Якщо проводите зустріч без батьків, то необхідно задокументувати всі спроби залучення батьків до роботи. До рекомендованої документації входять:

1. Запис зроблених телефонних дзвінків, ким і коли здійснені, які були результати.

2. Копії листів чи запрошень, надісланих батькам, з описом відповідальних моментів.

3. Запис візитів додому та до робочих місць батьків учня. Якщо ви не можете зв'язатися з батьками по телефону чи вони не відповідають на листи, тоді відвідайте їх, запишіть час, дату, з ким розмовляли, те, чому не відвідується зустріч. Переконайтесь, що батьки розуміють те, що відбуватиметься на зустрічі. Відведіть час, аби впевнитися, що батьки розуміють процес, термінологію, де їхня дитина буде навчатися та з якою метою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІV ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УСПІШНОГО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Лекція № 9 ПРОФЕСІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

1. Співробітництво - основа роботи з батьками.
2. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище.

1. Співробітництво - основа роботи з батьками.

Важлива роль у процесі соціального інтегрування дитини з порушеннями психофізичного розвитку відводиться сім'ї, яка в ідеалі виступає одним із основних факторів її «входження» в систему суспільних відносин. Особливості сім'ї, її активності у процесі розвитку й освіти дитини визначає її психофізичний і соціокультурний статус в майбутньому, рівень реабілітаційного та соціально-інтеграційного потенціалу, ступінь готовності до інклюзивного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі. Сучасна сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку поряд з традиційними функціями має виконувати і низку специфічних, у зв'язку з наявністю у дитини психічного та (або) фізичного порушення розвитку (абілітаційно-реабілітаційна, корекційна, компенсаторна). Провідними функціями сім'ї є: відтворююча, виховна, господарсько-побутова: 1. Функція відтворення пов'язана з необхідністю існування людини як біологічного виду. В багатьох країнах Європи, і в Україні також, ця функція переживає кризу: зменшилась кількість шлюбів, знизилась народжуваність, поглиблюється процес старіння населення. Все це зумовило демографічну кризу в Україні.

Досліджувачі проблем сімейних стосунків відзначають, що нинішній соціально-економічний стан в державі призвів до:

- кризи сім'ї, що спровокувало відчуження між батьками й дітьми;
- втрати традицій народної педагогіки;
- низького рівня загальнопедагогічних знань батьків;
- неповаги й недовіри батьків і педагогів один до одного тощо.

Сім'я в процесі виховання, соціального інтегрування дитини з особливими потребами зіштовхується з величезною кількістю труднощів. Це і відсутність психолого-педагогічного супроводу, необхідного медичного лікування, реабілітаційної допомоги дітям тощо. Часом найближчі для хворої дитини люди самі перебувають у стані хронічного стресу, викликаного недугою дитини, обставинами лікування, виховання, навчання, професійного становлення своєї особливої дитини. Все це ускладнює соціальну інтеграцію дитини, що має обмежені можливості в середовищі її здорових однолітків. Інклюзія має сприяти залученню батьків до вирішення цих проблем, а батьки, в свою чергу, мають навчатися співробітництву задля максимально комфортного процесу виховання та навчання дитини з особливими потребами.

2. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище.

Насамперед, батьки - важливі учасники навчальних команд своїх дітей. Вони найкраще знають їхні сильні та слабкі сторони, здібності, нахили й особливості розвитку, і

саме тому можуть підтримувати найефективніше.

Для встановлення потреб у навчанні вчителі зазвичай застосовують чимало неформальних методів:

- бесіди з дитиною;
- спостереження за роботою у класі;
- аналіз виконання класних завдань;
- проведення перевірки з окремих предметів;
- проведення тестових перевірок тощо.

Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини

Досить важлива роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Перед проведенням психолого-педагогічного, мовленнєвого тесту чи тесту оцінки інтелекту [10] слід отримати письмову свідому згоду батьків. Свідома згода означає, що батьки чітко розуміють процедуру, на яку дають дозвіл. Батьки мають право відмовитися від будь-якого пропонуваного оцінювання. В такому разі шкільне керівництво має задокументувати підстави цієї відмови і вказати, що буде зроблено для вирішення ситуації, яка склалася.

Лекція № 10. МІСЦЕ ВИХОВАТЕЛЯ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІВРОБІТНЦТВА В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

1. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти.
2. Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища

1. Роль педагога у впровадженні інклюзивної освіти.

Для впровадження інклюзії у шкільну практику вчителі мають змінюватися. Вони мають прийняти й усвідомити нову освітню парадигму, нові способи організації навчально-виховного процесу, розробки навчально-методичного забезпечення, опанувати сучасні методики диференційованого й особистісно орієнтованого викладання (залежно від індивідуальних потреб учня). Вчителі мають спілкуватися один з одним, працювати в команді з іншими педагогами та фахівцями, батьками, учнями, представниками громади, щоб визначити, які зміни необхідні для впровадження інклюзивної практики безпосередньо в їхньому навчальному закладі.

Зміни - це процес, який триває певний час. А вчителі - головні провідники цих змін. Справжні зміни досягаються на практичному рівні, в класі, в школі. Проте навіть у найкращих школах існує низка перешкод, які ускладнюють впровадження змін.

Одні з них можуть бути особистими: вважають, що все й так достатньо добре, не бачать, як запропоновані заходи можуть змінити на краще навчальну практику; думають, що у них немає необхідних знань і навичок; не впевнені, що достатньо фахово підготовлені, аби працювати з дітьми з особливими потребами; побоюються, що їхня некомпетентність стане очевидною для них самих, для колег та адміністрації; що робота потребуватиме надто багато часу; не впевнені, що надаватимуться потрібні ресурси та підтримка; їх турбує перспектива співпраці з іншими фахівцями тощо. Щоб подолати ці побоювання, вчителям слід переосмислити власні педагогічні компетентності й дійти висновку, що бути вчителем означає самому навчатися упродовж життя.

Обговорюючи шляхи впровадження інклюзивної практики освітяни зазвичай посилаються на низку проблем та перешкод. Серед них часто озвучуються такі:

- відсутність належної підготовки педагогічних кадрів;
- неспроможність викладати відповідний навчальний матеріал дітям з різними здібностями (зокрема з особливостями психофізичного розвитку);
- брак ресурсів, щоб їм допомогти;
- усталені функціонування школи та організація уроку. Науковці, які всебічно вивчають різні аспекти інклюзивної освіти
- дещо ширше описують перешкоди на шляху впровадження цієї форми освіти.

2. Передумови успішної розбудови інклюзивного середовища

Аби інклюзія була успішною, потрібно працювати над створенням відповідного освітнього клімату й сукупності практичних підходів. Йдеться, насамперед, про:

- розвиток позитивного ставлення (до ідеї інклюзії; дітей з особливими освітніми потребами та можливостей їхнього розвитку і навчання тощо). Формування позитивного ставлення до інклюзивної освіти необхідно здійснювати на всіх рівнях - від системи навчання студентів педагогічних навчальних закладів до системи підвищення кваліфікації досвідчених учителів-практиків. Водночас необхідна просвітницька робота у суспільстві та формування відповідної суспільної, громадської думки стосовно інклюзії.

- політику і лідерство, спрямовані на надання підтримки (на рівні держави, органів освіти, громади, навчального закладу). Національна політика і законодавство мають узгоджуватися з міжнародною політикою. Визначальним чинником у створенні інклюзивних шкіл є підтримка ініціатив шкільних освітніх систем. Доцільно створювати «команди лідерів» для керування й підтримки інклюзії у навчальному закладі. Також важливо формувати переконання, що інклюзія це справа, за яку вся школа несе спільну відповідальність. Шкільна адміністрація, зі свого боку, може налагодити контакти зі спеціальними закладами освіти, надаючи в такий спосіб колективу педагогів допомогу під час переходу до нових ролей, сприяючи обміну досвідом. Необхідно формувати почуття поваги до індивідуальних відмінностей; сприяти впровадженню інклюзивної практики через проведення консультацій, заохочення співпраці; розширювати повноваження вчителів, надаючи їм певної автономії тощо.

- процеси, що відбуваються у школах і класах, які ґрунтуються на практичній діяльності, підтвердженій результатами досліджень (використання перевірених технологій і методів). Для того, аби школи працювали ефективно, важливо, щоб вони змінювалися й адаптувалися для задоволення різноманітних потреб усіх учнів. Зважаючи на історичні реалії нашої країни, де спеціальна освіта функціонує багато десятиліть, педагоги мають стати «учителями всіх дітей». Педагогам спеціальних шкіл необхідно замислитися, яким чином використати свої навички для того, аби покращити й збагатити навчальну практику всіх дітей у системі освіти, що переходить до інклюзивних підходів. Педагогам потрібно навчитися працювати в командах разом з асистентами учителів та іншим допоміжним персоналом задля досягнення однієї мети.

- гнучку навчальну програму і викладання (застосування адаптацій та модифікацій; диференційоване викладання). Навчальні програми значно ускладнюють педагогам реалізацію їхніх спроб використовувати інклюзивний підхід. Наразі вчителям пропонують неформально модифікувати навчальну програму, використовувати відповідні адаптації (використання техніки, додаткових ресурсів та ін.) або робити це формально за допомогою Індивідуального навчального плану. Інклюзія та загальна якість освіти покращаться, якщо вчителі адаптуватимуть методи викладання таким чином, аби вони відповідали найкращій практиці навчання.

- залучення громади (якнайширше використання її ресурсів та залучення до діяльності навчального закладу); залучення

- громади до діяльності шкіл надзвичайно важливе для досягнення успіху інклюзивною освітою. Школи, як освітні осередки, мають не лише налагоджувати зв'язки і брати активну участь у житті місцевої громади, а й запрошувати до закладу конкретних членів громади. Корисно налагоджувати партнерські стосунки з місцевими, національними та міжнародними громадськими організаціями. Найважливіша група як у громаді, так і в шкільній спільноті, - батьки. Без співпраці та допомоги батьків інклюзія неможлива. Адже їхня роль поширюється на кілька сфер. Батьки ухвалюють рішення разом зі своїми дітьми або від їхнього імені. Вони також можуть допомагати іншим у прийнятті рішень, надаючи цінну інформацію і своє бачення. Батьки - перші вчителі дитини і залишаються ними усе життя. Часто вони - єдині вчителі своєї дитини у перші роки її життя, і вони добре розуміють її навчальні потреби. Батьки можуть допомагати в якості вчителів удома і в класі. Вони -

захисники інтересів своєї дитини. Усвідомлюючи це, слід налагоджувати ефективну співпрацю з батьками.

- змістовну рефлексію (постійний моніторинг власної професійної діяльності).

Рефлексія - рушій вдосконалення вчителя. Освітникам потрібно вміти міркувати й навчатися, оскільки їм необхідна практика, підтверджена результатами їхніх досліджень.

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра дошкільної освіти

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ****ПІ.Н 23 ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА**
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Освітньо-професійна програма Дошкільна освіта
(назва)

спеціальність 012 Дошкільна освіта
(код та найменування)

факультет філології та масових комунікацій
(назва факультету)

Методичні рекомендації

Інклюзивна освіта

для студентів ОПП **Дошкільна освіта**

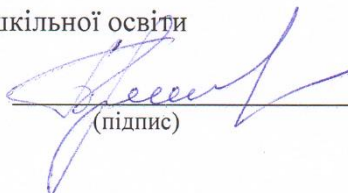
Спеціальністю (напрямом підготовки) **012 Дошкільна освіта**

Укладач: Бухало О.Л., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти
(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні **кафедри дошкільної освіти**

Протокол від "27" серпня 2019 року, № 1

Завідувач кафедри дошкільної освіти

(Брежнєва О.Г.)

(прізвище та ініціали)

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни:

- формування у студентів знань про організацію, зміст та методичне забезпечення інклюзивної освіти в Україні;
- формування загальнокультурних та професійних компетенцій майбутніх вихователів, необхідних для ефективної діяльності в якості організаторів та виконавців програм інклюзивного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомити із завданнями інклюзивної освіти, її організаційними моделями та їх методичною реалізацією;
- сформуванню усвідомлене розуміння основних положень інклюзивної освіти;
- ознайомити з методами і технологіями психологічного та дидактичного проектування освітнього процесу для спільного навчання дітей з різним рівнем психофізичного розвитку;
- сформуванню вміння реалізовувати різноманітні способи педагогічної взаємодії між усіма суб'єктами інклюзивної освіти;
- виробити усвідомлення необхідності зростання педагогічної майстерності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на **формування наступних компетенцій: соціально-особистісних:**

- здатність вивчати об'єкти і процеси з точки зору соціоекономічних та культурно-історичних умов їх виникнення;
- здатність вибудовувати соціальну взаємодію на принципах толерантності;
- здатність до самовдосконалення та саморозвитку на основі рефлексії своєї діяльності;
- здатність розуміти та сприймати етичні норми поведінки відносно осіб з порушеннями психофізичного розвитку;
- розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя;

загальнонаукових:

- володіння базовими уявленнями про основи філософії освіти, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості дитини з порушеннями психофізичного розвитку;
- здатність брати участь у професійних дискусіях та інтерактивних обговореннях, логічно аргументуючи власну точку зору;
- здатність використовувати інноваційні технології в практичній діяльності;

інструментальних:

- володіння практичними способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, мережевих технологій, баз даних і знань;
- володіння дослідницькими навичками щодо вивчення актуальних проблем розвитку інклюзивної освіти в сучасному світі;

професійних:

- володіння уявлення про категорії осіб з порушеннями психофізичного розвитку, які є суб'єктами інклюзивної освіти, розуміння значення комплексного підходу у наданні корекційних освітніх послуг в інклюзивному середовищі;
- володіння сучасними уявленнями про зміст, принципи організації, особливості навчально-методичного забезпечення та механізми практичної роботи з особами, які мають порушення психофізичного розвитку, в загальноосвітніх навчальних закладах з інклюзивною формою навчання;
- володіння уявленнями про досвід інклюзивної освіти в Україні;
- здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання основ ділового спілкування, навички роботи в команді;
- здатність розуміти високу соціальну значущість професії, відповідально і якісно виконувати професійні завдання, дотримуючись принципів професійної етики;

– здатність брати участь у міждисциплінарній та міжвідомчій взаємодії спеціалістів у вирішенні професійних завдань у галузі психолого-педагогічної діяльності з метою розробки і впровадження індивідуальної програми розвитку дитини в освітньому закладі з інклюзивною формою навчання;

– здатність організовувати міжособистісні контакти, спілкування дітей з порушеннями психофізичного розвитку та їх ровесників у процесі внутрішньої інтеграції, спільну діяльність дітей та дорослих, спільну та індивідуальну діяльність дітей відповідно до вікових норм їх розвитку;

– володіння сучасними технологіями проектування і організації науковогодослідження у своїй професійній діяльності на основі комплексного підходу до вирішення проблем професійної діяльності;

спеціалізовано-професійних:

– здатність використовувати професійно-профільовані знання під час організації роботи мультидисциплінарної команди в освітньому закладі з інклюзивною формою навчання;

– здатність використовувати професійно-профільовані знання у процесі організації та виконання програм інклюзивного навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення;

– здатність організовувати та здійснювати навчальну, корекційну, розвивальну та виховну роботу з особами, які мають порушення психофізичного розвитку з урахуванням структури порушення, вікових та індивідуальних особливостей осіб, вимог освітніх стандартів, програм навчання та виховання в умовах інклюзивної освіти;

– здатність застосовувати професійно-профільовані знання з освітнього менеджменту в управлінській діяльності навчального закладу з інклюзивною формою навчання.

В результаті вивчення дисципліни студент повинен:

– **знати:** навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти в Україні; зміст, специфіку діяльності вихователя з організації та впровадження інклюзивного навчання; науково обґрунтовані методи і сучасні технології в організації власної професійної діяльності в інклюзивному середовищі; особливості взаємодії вихователя зі спеціалістами інших служб в системі інклюзивного навчання;

– **вміти:** використовувати теоретичні знання і практичні уміння, отримані під час вивчення різних навчальних дисциплін психолого-педагогічного спрямування, при організації корекційного супроводу дітей з психофізичними порушеннями в умовах інклюзивного навчання;

– **володіти:** навичками створення сприятливих умов для взаємодії дітей з особливими потребами з усіма учасниками освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання; добору навчально-методичного забезпечення, адекватного завданням інклюзивної освіти осіб з порушеннями психофізичного розвитку; здійснювати адаптацію і модифікацію навчальної програми відповідно до потенційних можливостей дитини з психофізичним порушенням.

Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I **Методологічні, теоретичні та законодавчо-нормативні засади інклюзивної освіти.**

Т 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.

Т 2. Філософські методологічні засади освітньої інтеграції.

Т 3. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II **Сучасна практика організації інклюзивної освіти дітей дошкільного і шкільного віку з порушеннями психофізичного розвитку.**

Т 4. Інклюзивна освіта як одна з форм освітньої інтеграції осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Т 5. Психолого-педагогічні умови організації ефективної інклюзивної освіти та їх вплив на

корекцію психофізичного розвитку дітей.

Т 6. Особливості інклюзивного середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III Методичне забезпечення інклюзивної освіти.

Т 7. Клас (група) з інклюзивною формою навчання в системі освітньої інтеграції осіб з психофізичними порушеннями. Організація навчально-виховної роботи в класі (групі) з інклюзивною формою навчання.

Т 8. Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в загальноосвітньому просторі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV Організаційно-педагогічні умови успішного інклюзивного навчання.

Т 9. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі.

Т 10. Місце вихователя у структурі професійного співробітництва в навчальному закладі з інклюзивною формою навчання.

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1.	Т 1. Інклюзивна освіта як модель соціального устрою: генезис, понятійно-термінологічні визначення та основні принципи.	1	-
2.	Т 2. Філософські методологічні засади освітньої інтеграції.	1	-
3.	Т 3. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти.	2	-
4.	Т 4. Інклюзивна освіта як одна з форм освітньої інтеграції осіб з порушеннями психофізичного розвитку.	1	-
5.	Т 5. Психолого-педагогічні умови організації ефективної інклюзивної освіти та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дітей.	1	-
6.	Т 6. Особливості інклюзивного середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості дітей з порушеннями психофізичного розвитку.	2	2
7.	Т 7. Клас (група) з інклюзивною формою навчання в системі освітньої інтеграції осіб з психофізичними порушеннями. Організація навчально-виховної роботи в класі (групі) з інклюзивною формою навчання.	2	2
8.	Т 8. Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в загальноосвітньому просторі.	2	2
9.	Т 9. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі.	1	-
10.	Т 10. Місце вихователя у структурі професійного співробітництва в навчальному закладі з інклюзивною формою навчання.	1	-
Разом		16	6

Семінарське заняття 1: ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНОГО УСТРОЮ: ГЕНЕЗИС, ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ.

Соціальні моделі, за якими формулася суспільна думка стосовно осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

1. Розкрийте особливості інклюзії як моделі суспільного облаштування.

2. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти.
3. Понятійно-термінологічні визначення інклюзивної освіти.
4. Визначте та прокоментуйте основні принципи інклюзивного навчання.

Семінарське заняття 2: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

1. Назвіть і проаналізуйте основні міжнародні документи в галузі прав осіб з порушеннями психофізичного розвитку.
2. Розкрийте основні принципи інклюзивної освіти, задекларовані у Саламанській декларації.
3. Визначте, які статті Закону «Про освіту» сприяють розбудові інклюзивної освіти в Україні.

Семінарське заняття 3: ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ОДНА З ФОРМ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ.

1. Проаналізуйте вертикальну та горизонтальну структуру спеціальної освіти в Україні.
2. Розкрийте особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні.
3. Проаналізуйте класифікацію дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

Семінарське заняття 4: КЛАС (ГРУПА) З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.

1. Обґрунтуйте необхідність використання індивідуального плану в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.
2. Проаналізуйте складові індивідуального навчального плану як основного документа.
3. Розкрийте особливості складання індивідуального навчального плану.
4. Визначте етапи підготовки та вимоги до підписання ІНП.
5. Обґрунтуйте співпрацю з батьками як з рівноправними членами команди.

Семінарське заняття 5: ПРОФЕСІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ІНКЛЮЗИВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.

1. Чим відрізняються поняття «інтеграція» та «інклюзія»?
2. Розкрийте сутність основних складових інклюзії.
3. Назвіть причини, внаслідок яких впровадження інклюзії у школі може виявитися неефективним.
4. Перерахуйте складники успішного впровадження інклюзивної практики.
5. Якою має бути ефективна школа?
6. Охарактеризуйте роль педагога у впровадженні інклюзивної практики.

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ захистом творчого проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид творчої роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, висвітлює рівень опанування знаннями з корекційної педагогіки та практичними вміннями аналізувати досліджувану проблему, відображає певний рівень навчальної компетентності студента. З даної дисципліни студент виконує індивідуально-дослідне завдання (творчий проект) за результатами вивчення змістових модулів.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час практичних занять і охоплює значний обсяг змісту навчального курсу.

Вид ІНДЗ – мультимедійний творчий проект у вигляді відеоролику на тему: «Діти з особливими освітніми потребами хочуть жити не надіями, а реальністю. Інклюзія як прояв людяності» (до 10 хвилин). Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл.

Система оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання, виконаної роботи	Максимальна бальна оцінка за критеріями
1	Обґрунтування актуальності обраної теми	1
2	Логіка викладення матеріалу	2
3	Визначення сучасного стану проблеми, її перспективність	2
4	Обізнаність у науковій та методичній літературі, широта представлених авторських позицій	2
5	Обґрунтування власної позиції	2
6	Оформлення роботи	1
	Разом	10

Характеристика рівнів виконання ІНДЗ:

Високий рівень виконання (10-9 балів): робота містить всі структурні компоненти. Найважливіша аргументованість висновків. Основна наукова інформація систематизована і представлена в описі. Методичні поради і висновки ґрунтовні, логічні. Найважливіше власне бачення проблеми дослідником, глибоке її знання. Науковий і фактичний матеріал оформлений аргументовано і доказово. Показані вміння самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати інформацію, користуватись джерелами інформації. Робота має творчий характер.

Достатній рівень виконання (8 – 7балів): Робота містить всі структурні компоненти. Основна наукова інформація систематизована і представлена в описі. Студент виявив знання в обсязі означеної проблеми. Володіє розумовими операціями аналізу, синтезу, узагальненням, вміє робити висновки. Матеріал роботи представлений логічно, обґрунтовано. Студент здатний самостійно опрацювати матеріал і оформлювати його у цілісну роботу, але не вистачає власних суджень, свого бачення щодо розв'язання обраної теми роботи.

Середній рівень виконання (6 - 4 балів): студент виявляє вміння працювати з науковими, методичними джерелами. Має утруднення в узагальненні, систематизації матеріалу. Методичні поради незмістовні. Відсутнє власне бачення розв'язання проблеми. Робота має більш описовий ніж аналітичний характер.

Низький рівень виконання (3-0 балів): Неякісне оформлення роботи. Студент відтворює незначну частину завдання, діє в межах поставлених умов, але виконання їх поверхове. Показує незнання спеціальної термінології. Не вміє здійснювати аналітичний опис наукового матеріалу. Має нечітке уявлення про проблему, що вивчається.

ЛІТЕРАТУРА

Основні друковані джерела

1. Данілявічуте Є.А. Закономірності виникнення, сутність та місце інклюзії у єдиній системі освіти в Україні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 2-8.
2. Єфімова С.М. Лідерство та інклюзивна освіта: [навч.-метод. посіб.] / С.М. Єфімова, С.В. Корольок / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 164 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: [практ. посіб.] / [Тім Лорман, Джоан Дешлер, Девід Харві]; пер. з англ. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с.
4. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
5. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
7. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічуте, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
8. Лорман Т. Сім стовпів інклюзивної освіти. Як перейти від запитання «Чому?» до запитання «Як?» // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (57). – 2010. – С. 3-11.
9. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / Дитина. Програма навчання і виховання дітей дошкільного віку від двох до семи років / Наук. кер. програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна. / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2012. – С. 94-99, 162-165, 239-243, 399-406.
10. Мартинчук О.В. Діти з особливими освітніми потребами / О.В. Мартинчук, В.М. Вертугіна // Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту: В.О. Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В.У. Кузьменко; авт. кол. Е.В. Белкіна, Н.І. Богданець-Білокаленко, О.Л. Богініч, З.Н. Борисова, М.С. Вашуленко та [ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 291-307.
11. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
12. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: [навч.-метод. посіб. у 9 книгах] / За заг. ред. Колупаєвої А.А. – К., ТОВ ВПЦ «Літопис-XX», 2010. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
13. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, приняты Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. Саламанка. Испания, 7-10 июня 1994. – К., 2000. – 21 с.
14. Сак Т. Контроль та оцінювання соціальної компетентності учнів з особливостями психофізичного розвитку в інклюзивному класі // Дефектологія. Особлива дитина:

навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 8-11.

Додаткові друковані джерела

2. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство:[навч.-метод. посіб.] / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін. / За заг. ред. Л.Ю. Байди, О.В. Красюкової-Еннс. – К., 2012. – 216 с.
3. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – 1983.– 369 с.
4. Даніелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. // Е. Деніелс, К.Стаффорд – Львів: Т-во «Надія», 2000.– 255 с.
5. Данілявічутє Е.А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / Е.А. Данілявічутє, С.В. Літовченко / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 360 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 2. – С. 252-258.
7. Закон України «Про охорону дитинства» // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 30. – С. 142-150.
8. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради. – 2006. – № 2-3. – С. 36-42.
9. Малофеев Н.Н. Современный этап в развитии системы образования в России: результаты исследования как основа для построения программы развития // Дефектология. – 1997. – № 6. – С. 3-14.
10. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. Для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
11. Мартинчук О.В. Формування толерантності як складової професійно-педагогічної підготовки студентів до роботи в інклюзивних закладах освіти // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 березня) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка та ін.; за заг. ред. В.О. Огнев'юка [редкол.: В.О. Огнев'юк, В.П. Андрущенко, Л.Л. Хоружа, О.М. Олексюк, О.В. Уваркіна, Н.М. Віннікова]. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 914-919.
12. Моклович Ю.Я. Інклюзивна форма освіти: досвід колективу загальноосвітнього навчального закладу // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (65). – 2013. – С. 40-44.
13. Положення про центральну та республіканську (Автономна республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації / Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 07.07.2004. – № 569/38 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 N 623/61) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/provnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-centralnu-ta-respublik-doc80612.html> – Назва з екрану.
14. Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу / Наказ Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я від від 27.03.2006. – № 240/ 165. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=6265> – Назва з екрану.
15. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: [навч. курс та наук.-метод. посіб.]. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. – 168 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).
16. Сак Т.В. Технологія зворотного зв'язку в інклюзивному навчанні // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (64). – 2012. – С. 2-5.
17. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні

// Дефектологія. – № 2. – 2004. – С. 6-11.

18. Специальная педагогика: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л.И. Аксёнова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др. / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – 400 с.

19. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

20. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.

21. Таранченко О.М. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі: [навч.-метод. посіб.] / О.М. Таранченко, Ю.М. Найда / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. – К.: Видавнична група «А.С.К.», 2012. – 124 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

22. Таранченко О.М. Діти з порушеннями слуху в інклюзивному закладі // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №4 (58). – 2010. – С. 3-8.

23. Таранченко О.М. Тенденції сучасної освіти: роль педагога у створенні ефективної інклюзивної школи // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (59). – 2011. – С. 18-24.

24. Як зробити школу інклюзивною. Досвід проектної діяльності: [метод. посіб.] / Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» / Уклад. С. Єфімова. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2012». – 152 с.

Інтернет-джерела

1. Василенко О.М. Соціально-педагогічна робота з учнями з особливими потребами в загальноосвітній школі інклюзивної орієнтації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vmurol.com.ua/upload/publikatsii/Problemi_studentiv_z_invalidnistyu/pdf/Vasilenko_Soc_ped_robota.pdf (дата звернення: 06.08.2013). – Назва з екрану.

2. Довідник видань проекту «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні»: мат-ли Міжнародної конференції «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні: знання, практика та політика» (11-12 лютого 2013 р., Київ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvitportal.lviv.ua/portal/doc/Довідник_видань_проекту.pdf – Назва з екрану.

3. Зміни до Положення про центральну та республіканську (Автономна республіка Крим), обласні, Київську та Севастопольську міські, районні (міські) психолого-медико-педагогічні консультації / Наказ Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України від 07.07.2004. – № 569/38 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Національної академії педагогічних наук України від 23.06.2011 N 623/61) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/provnesennja-zmin-do-polozhennja-pro-centralnu-tarespublik-doc80612.html>.

4. Єфімова С.М. Як зробити школу інклюзивною?: [практичний посіб. Для адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com> – Назва з екрану.

5. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/448149/> – Назва з екрану.

6. Концепція розвитку інклюзивної освіти // Наказ МОН України від 01.10.2010 р. № 912 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://firstedu.org.ua/index.php>. – Назва з екрану.

7. Кривоносова О.В. Науковий доробок у галузі інклюзивної освіти в Україні / О.В. Кривоносова, О.Ф. Федоренко // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №3 (63). – 2012. – С. 11-16.

8. Лупарт Дж. Шкільна реформа в Канаді: перехід від роздільних систем освіти до інклюзивних шкіл / Джуді Лупарт, Чарльз Веббер // Дефектологія. Особлива дитина: навчання і виховання. – №1 (55). – 2010. – С. 6-11.

9. Мартинчук О.В. Вплив філософського знання на розробку проблеми освітньої

інтеграції дітей з особливими потребами / Современная наука: тенденции развития Международная научная конференция (5-7 июля, 2013 г., Будапешт) / Martynchuk E. V. The influence of philosophic knowledge on the development of the problem of educational integration of the children with special needs // Scientific and professional conference: Modern science tendencies of development held in Budapest 5 th -7 th July 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scaspee.com/conference-bdquomodern-sciencetendencies-of-developmentrdquo.htm> – Назва з екрану.

10. Мартинчук Е.В. Особенности организации и обеспечения инклюзивного обучения в общеобразовательных учебных заведениях Украины // Педагогика и психология: [научно-методический журнал] / Глав. ред. С.Ж. Пралиев / Казахский Национальный педагогический университет имени Абая. – Алматы. – №1 (14). – 2013. – С. 6-10. http://www.kaznpu.kz/docs/1._2013.pdf#page=6.

11. Мартинчук О.В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти // Вісник психології і педагогіки: [Електронний ресурс]: Збірник наук. праць / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 8. – К., 2012. – Режим доступу до збірника: <http://www.psyh.kiev.ua>.

12. Мартинчук О.В. Теоретичні основи формування професійної компетентності вихователів дошкільних закладів у сфері розвитку дітей з особливими освітніми потребами // Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Корекційна освіта: історія, сучасність, перспективи» (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 6-7 жовтня 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fkspp.at.ua/Bibl/zbirnik17-1.pdf#page=83> – Назва з екрану.

13. Миронова С.П. Корекційно-педагогічний супровід інклюзивної освіти // Матеріали інтернет-конференції / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fkspp.at.ua/konf2/mironova_s.p..pdf – Назва з екрану.

14. Організація навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання / Інструктивно-методичний лист МОН, молоді та спорту № 1/9-384 від 18.05.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/29627/ – Назва з екрану.

15. Основи інклюзивної освіти: [навч.-метод. посіб.] / За заг. ред. А.А.Колупасової. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/958780/> – Назва з екрану.

16. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах // Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 р. № 872. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-п> – Назва з екрану.

17. Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року / Наказ Міністерства освіти й науки України № 1034 від 23.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1034729-13> – Назва з екрану.

18. Про організацію психологічного і соціального супроводу в умовах інклюзивного навчання / Лист МОНмолодьспорт № 1/9-529 від 26.07.12 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/30376/ – Назва з екрану.

19. Назарова Н.М. Теоретические и методологические основы образовательной интеграции / Наталья Михайловна Назарова / Инклюзивное образование: методология, практика, технологии // Мат-лы Международной научно-практической конференции (20-22 июня 2011 г., Москва) / Моск. гор.психол.-пед. ун-т; Редкол.: С. В. Алехина и др. – М.: МГППУ, 2011. – С. 7-9. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.inclusiveedu.ru/content/File/konf/sbornik_kon_22_iyunya.pdf – Название с экрана.

20. Семаго М.М. Междисциплинарное взаимодействие специалистов инклюзивного образования / М.М. Семаго, Н.Я. Семаго. – [Электронный ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.f-nashideti.ru/inclusiya/182-mezhdisciplin.html> – Название с экрана.

21. Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.education-inclusive.com – Назва з екрану.

22. www.ussf.kiev.ua – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком».

23. www.ispukr.org.ua – сайт Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.

24. <http://poippo.pl.ua/inkl-osv/navchalni-prohramy>

25. <http://iitzo.gov.ua/korektsijna-ta-inklyuzyvna-osvita/prohramno-metodychne-zabezpechennya/>

26. <http://www.education-inclusive.com/>

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ.

1. Сутність та особливості інклюзивної освіти.
2. Мета, завдання та принципи розвитку інклюзивної освіти в Україні.
3. Сутність та відмінність термінологічних визначень: «аномальні діти» – «діти з особливими освітніми потребами».
4. Нормативно-правова база інклюзивного навчання.
5. Основні принципи інклюзивної освіти.
6. Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти.
7. Класифікація порушень психофізичного розвитку у дітей.
8. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні.
9. Характеристика спеціальної освіти та її ресурсні можливості.
10. Значення психолого-медико-педагогічних консультацій у розв'язанні проблем інклюзії.
11. Компетентність вчителів як запорука ефективності інклюзивного початкового навчання.
12. Організація роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби.
13. Гуманізація міжособистісних взаємин в інклюзивному процесі.
14. Інклюзивна школа.
15. Загальні принципи здійснення адаптацій навчально-виховного процесу в інклюзивному процесі.
16. Принципи здійснення модифікацій навчально-виховного процесу початкової школи.
17. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному процесі.
18. Досвід зарубіжних країн з впровадження інклюзивної освіти.
19. Роль педагога у впровадженні інклюзивної практики.
20. Громадські батьківські організації та їх роль у впровадженні інклюзивної освіти.
21. Волонтерство та адвокатство батьків дітей з особливими потребами.
22. Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії.
23. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими потребами в загальноосвітнє середовище.
24. Особистісно орієнтований підхід в інклюзивному процесі.
25. Рекомендації для педагогів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.
26. Соціально-педагогічна діяльність фахівців початкової школи з родинами дітей, які мають особливі освітні потреби.
27. Напрями та форми роботи із з родиною учня з особливостями психофізичного розвитку.
28. Моделювання в початковій школі комфортного соціально-виховного середовища для дітей з різними стартовими можливостями.
29. Корекційно-розвивальна робота та її значення у процесі навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку.
30. Співпраця фахівців як умова успішності інклюзивного навчання.
31. Розроблення індивідуального навчального плану в інклюзивному класі.
32. Оцінювання в навчальному процесі в умовах інклюзії (зарубіжний досвід).
33. Критерії оцінювання навчальних досягнень та розвитку учнів з особливими освітніми потребами.
34. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з

особливими освітніми потребами.

35. Технологія портфоліо, облікове портфоліо вчителя. *Інклюзивна освіта*
36. Сутність оцінювання на основі навчальної програми інклюзивного початкового навчання.
37. Тестування в умовах інклюзивного навчання.
38. Диференційоване викладання як засіб задоволення навчальних потреб усіх учнів.
39. Приклади успішної практики залучення дітей з особливими освітніми потребами до інклюзивних шкіл («Case study»).
40. Взаємозв'язок диференційованого викладання та оцінювання.
41. Наукові дослідження проблем інклюзивної освіти в Україні та за рубежом.

**Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками
(посібниками) з дисципліни «Інклюзивна освіта»**

з/п №	Найменування навчальної дисципліни	Автор підручника (навчального посібника тощо)	Найменування підручника (навчального посібника тощо)	Найменування видавництва, рік видання	Кількість примірників
1.	Інклюзивна освіта	Колупаєва А.А.	Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: [монографія]	К.: «Самміт-Книга», 2009. – С. 5-141	-
2.	Інклюзивна освіта	Колупаєва А.А., Таранченко О.М.	«Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія]	К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с.	-
3.	Інклюзивна освіта	Мартинчук О.В..	Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»]	К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – С. 40-62	-